

Příprava canisterapeuta na výkon práce s dětmi trpící poruchou autistického spektra

Adéla Honsová

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Adéla Honsová**
Osobní číslo: **H20464**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Příprava canisterapeuta na výkon práce s dětmi trpící poruchou autistického spektra**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti canisterapie, vzdělávání canisterapeutů a vzdělávání dětí s poruchou autistického spektra.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

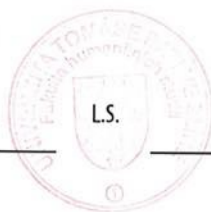
Seznam doporučené literatury:

- BAZALOVÁ, Barbora, 2011. Poruchy autistického spektra. Teorie, výzkum, zahraniční zkušenosti. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5781-4.
- GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ, 2011. Canisterapie: pes lékařem lidské duše. Praha: Portál. ISBN 978-807367-879-1.
- HENDL, Jan, 2016. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0982-9.
- THOROVÁ, Kateřina, 2012. Poruchy autistického spektra: dětský autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, dezintegrační porucha. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0215-8.
- TVRDÁ, Andrea, 2020. Canisterapie: zvíře v sociálních službách. Vydání první. Praha: Nakladatelství Plot. ISBN 978-80-7428-366-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Michaela Lukešová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2023**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 25. ledna 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně .....

.....

 Univerzita Tomáše Bati
Fakulta humanitních studií

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce počítovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na přípravu canisterapeutů, kteří se specializují na práci s dětmi s poruchami autistického spektra (PAS). Hlavním cílem práce je zjistit, jaké příležitosti k přípravě a vzdělávání v oblasti specifické práce s dětmi s PAS jsou pro canisterapeuty k dispozici. Práce také řeší nejčastější problémy, kterým canisterapeuti v této oblasti čelí, a navrhuje ideální vzdělávací program pro canisterapeuty působící v této problematice.

Práce se skládá ze dvou částí. V první, teoretické části, jsou popsány základy canisterapie a poruch autistického spektra. Druhá, praktická část, se zaměřuje na kvalitativní výzkum provedený mezi čtyřmi canisterapeuty, kdy byly použity polostrukturované rozhovory.

Klíčová slova: Canisterapie, zooterapie, poruchy autistického spektra, děti s poruchami autistického spektra, PAS, rozhovor

ABSTRACT

The Bachelor's thesis focuses on the preparation of canisterapists specializing in working with children with Autism Spectrum Disorder (ASD). The main objective of the thesis is to identify opportunities for preparation and education in the specific field of working with children with ASD for canisterapists. The thesis also addresses the most common problems faced by canisterapists in this area and proposes an ideal educational program for canisterapists working in this field.

The thesis is divided into two parts. The first, theoretical part, describes the basics of canisterapy and Autism Spectrum Disorder. The second, practical part, focuses on a qualitative research conducted among four canisterapists, using semi-structured interviews.

Keywords: Canisterapy, animal-assisted therapy, Autism Spectrum Disorder, children with Autism Spectrum Disorder, ASD, interview.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 CANISTERAPIE	14
1.1 CHARAKTERISTIKA CANISTERAPIE	14
1.2 DĚJINY	14
1.3 DRUHY CANISTERAPIE	15
1.3.1 AKTIVITY ZA ASISTENCE ZVÍŘAT (ANIMAL ASSISTED ACTIVITIES, AAA)	16
1.3.2 TERAPIE ZA ASISTENCE ZVÍŘAT (ANIMAL ASSISTED THERAPY, AAT).....	16
1.3.3 VZDĚLÁVÁNÍ ZA ASISTENCE ZVÍŘAT (ANIMAL ASSISTED EDUCATION, AAE)	16
1.3.4 KRIZOVÁ INTERVENCE ZA ASISTENCE ZVÍŘAT (ANIMAL ASSISTED CRISIS RESPONSE, AACR).....	17
1.3.5 ZVÍŘE ASISTUJÍCÍ INTERVENCI (ANIMAL ASSISTED INTERVENTION, AAI)	17
1.4 PODMÍNKY PRO PRAKTIKOVÁNÍ CANISTERAPIE	18
1.4.1 PODMÍNKY ZE STRANY DOBROVOLNÍKA/ODBORNÍKA S OTESTOVANÝM PSEM.....	18
1.4.2 PODMÍNKY ZE STRANY CANISTERAPEUTICKÉHO PSA	18
1.4.3 PODMÍNKY ZE STRANY CÍLOVÉHO ZAŘÍZENÍ.....	18
1.4.4 PODMÍNKY A PRAVIDLA PŘI KONTAKTU PSA S KLIENTEM.....	19
1.5 CANISTERAPEUTICKÝ TÝM	20
1.5.1 PSOVOD.....	20
1.5.2 PES.....	20
1.6 VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI CANISTERAPIE	21
1.7 VEDENÍ CANISTERAPEUTICKÉ TERAPIE	22
1.8 CANISTERAPIE V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH.....	22
2 PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA.....	24
2.1 CHARAKTERISTIKA PORUCH AUTISTICKÉHO SPEKTRA	24
2.2 TRIÁDA PROBLÉMOVÝCH OBLASTÍ	24
2.2.1 SOCIÁLNÍ INTERAKCE A SOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ.....	24
2.2.2 KOMUNIKACE.....	26
2.2.3 PŘEDSTAVIVOST, ZÁJMY, HRA	26
2.3 JEDNOTLIVÉ PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA.....	27
2.3.1 DĚTSKÝ AUTISMUS.....	27
2.3.2 ATYPICKÝ AUTISMUS	27

2.3.3	ASPERGERŮV SYNDROM.....	27
2.3.4	RETTŮV SYNDROM	28
2.3.5	DĚTSKÁ DEZINTEGRAČNÍ PORUCHA.....	28
2.4	VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ TRPÍCÍ PAS	29
2.4.1	HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S PAS	30
3	TECHNIKY A VZDĚLÁVÁNÍ CANISTERAPEUTŮ U DĚTÍ S PAS.....	31
3.1	CANISTERAPIE U DĚTÍ.....	31
3.2	TECHNIKY VYUŽÍVANÉ U DĚTÍ TRPÍCÍ PAS	32
3.2.1	METODA OBSERVAČNĚ-STRUKTURÁLNÍ CANISTERAPIE (O-SCT).....	32
3.2.2	TERAPIE ZA ASISTENCE ZVÍŘAT (AAT)	33
3.2.3	POLOHOVÁNÍ.....	33
3.3	MOŽNÉ PŘEKÁŽKY V APLIKACI METODY CANISTERAPIE.....	33
3.4	VZDĚLÁVÁNÍ CANISTERAPEUTŮ V OBLASTI PAS	34
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	35
4	ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	36
4.1	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	36
4.2	METODY SBĚRU DAT	37
4.3	CÍLE VÝZKUMU	37
4.4	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
4.5	VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	38
4.5.1	AUDIOZÁZNAM.....	40
4.6	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	40
5	ANALÝZA DAT A KÓDOVÁNÍ	42
5.1	KÓDY.....	42
5.1.1	ZLEPŠENÍ KVALITY ŽIVOTA KLIENTA.....	43
5.1.2	POUŽÍVANÉ TECHNIKY S KLIENTY	43
5.1.3	PRÁCE S DĚTMI S PAS.....	44
5.1.4	POROZUMĚNÍ PAS.....	45
5.1.5	VZDĚLÁVÁNÍ A PRAXE	46
6	INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	48
7	SHRNUTÍ VÝZKUMU	50
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	53

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	56
SEZNAM TABULEK	57
SEZNAM PŘÍLOH	58
PŘÍLOHA P I: OTÁZKY DO ROZHOVORU S RESPONDENTY.....	59
PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 1	60

ÚVOD

V současné době se setkáváme s čím dál větším počtem dětí trpící poruchou autistického spektra (PAS). PAS je neurovývojové onemocnění, které se projevuje zejména poruchami v komunikaci, sociální interakci, stereotypními zájmy a chováním. Tyto děti potřebují speciální terapeutickou péči, kterou mohou poskytnout například i canisterapeuté. Canisterapie, tedy terapeutické využití psa, se ukázala jako účinná a velmi oblíbená forma terapie u dětí s PAS.

Canisterapie je jedinečná terapeutická metoda využívající ke své práci pozitivní vlivy interakce mezi člověkem a zvířetem. Při canisterapii je konkrétně využívám pes. Zaměřuje se na stimulaci emocionálních, motorických, sociálních a kognitivních funkcí člověka. Tato metoda má pozitivní vliv na celkovou psychickou i fyzickou pohodu pacientů zejména u dětí a seniorů. Canisterapie se stává nedílnou součástí moderního přístupu ve zdravotní péči.

V mé bakalářské práci jsem se zaměřila na problematiku vzdělávání a přípravy canisterapeutů na výkon práce s dětmi trpící poruchou autistického spektra. Téma práce je pro mě blízké, neboť jsem se zatím celý svůj život pohybovala mezi psy a viděla, jak jsou schopni pomoci lidem v mnoha oblastech, včetně terapie. Canisterapie může být pro děti velkou pomocí při zlepšování jejich sociálních dovedností, komunikace, snižování úzkostí a může přispět k celkovému zlepšení kvality jejich života.

Hlavní zaměření mé práce se věnuje vzděláváním a přípravou canisterapeutů, kteří chtějí pracovat s dětmi trpícími poruchami autistického spektra. Přestože canisterapie může být účinnou metodou v práci s dětmi s PAS, je velmi důležité, aby byl samotný canisterapeut vhodně připraven a specifiky práce u dětí s PAS. Je nutné, aby měl dostatečné znalosti a dovednosti v oblasti poruchy autistického spektra, věděl, jak přistupovat k dětem s PAS a jak přizpůsobit terapii jejich potřebám.

V teoretické části bakalářské práce se budeme zaměřovat na canisterapii, poruchy autistického spektra a na samotný přínos canisterapie u dětí s PAS. Praktická část se již bude zabývat samotným výzkumem v oblasti přípravy canisterapeutů na výkon práce u dětí a poruchami autistického spektra.

Cílem této práce je poskytnout ucelený pohled na problematiku vzdělávání canisterapeutů v oblasti práce s dětmi trpící PAS. Zhodnocení současného stavu vzdělávání v oblasti dětí

s PAS. A v neposlední řadě se zaměřit na možné problémy, které se v současném přístupu mohou nacházet.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CANISTERAPIE

“Nemilujete-li psy, nemilujete věrnost. Není na světě lepšího psychiatra, než je štěně olizující vám obličej. Pes je jediné stvoření na světě, které vás miluje víc než sebe.” (Josh Billings)

Canisterapie je forma terapie, při které je využíván pes, jako léčebný pomocník. V posledních letech se tento způsob terapie stává čím dál více oblíbený a využíván nejen při léčbě fyzických onemocnění, ale nalezneme ho také v psychologické terapii. Výzkumy ukazují, že interakce mezi psem a člověkem může snižovat hladinu stresu, zlepšovat náladu a v některých případech bylo zaznamenáno i snížení vysokého krevního tlaku. V této kapitole se budeme canisterapií zabývat podrobněji.

1.1 Charakteristika canisterapie

Podle Zdenky Galajdové (2011) je canisterapie duši hojící pocit, který v nás zanechá pocit, že nejsme sami, že někoho zajímáme má nás rád a těší se z nás. Pocit, který nám pomáhá postavit se každodenním problémům a strastím a dává chuť jít dál. Stručně řečeno, je to pozitivní pocit na naše psychické, ale i fyzické zdraví.

Nerandžič (2006) zase popsal canisterapii jako léčebný proces, během kterého dochází k interakci mezi psem a člověkem. Může probíhat individuálně nebo i v rámci skupiny. Hlavním cílem tohoto terapeutického přístupu je probuzení samo léčitelských schopností jedince. Tyto schopnosti zahrnují antidepresivní a psychologické účinky a umožňují pozitivní naladění a přístup k životu.

Francouzský psycholog a etolog Boris Levinson (1969) měl za názor, že pes může být využíván jako terapeutický nástroj a jeho přítomnost může mít pozitivní vliv na řešení různých psychologických problémů a může být užitečným prostředkem k rozvoji empatie, soucitu a celkovému zlepšení komunikace.

Na druhé straně, ale existují také kritici jak z odborné tak laické veřejnosti této formy terapie. Poukazující na možná rizika spojená s využíváním psů v terapii. Mezi možná rizika patří alergie, nebezpečí kousnutí, infekce...

1.2 Dějiny

O léčebném využití zvířat, kdy začala být zařazována do léčebných zařízení se můžeme dočíst již v 8. století našeho letopočtu. O cíleném zapojení zvířat píše v roce 1792 klinika

York Retreat v Anglii. Hlavním cílem kliniky bylo pečovat o psychicky nemocné klienty novým, aktivizačním způsobem. Ovšem velký rozvoj v zařazení zvířat do terapeutických procesů spojujeme s druhou světovou válkou, kdy byla zvířata často využívána při rehabilitaci válečných pacientů. Hlavním průkopníkem k prokázání pozitivních až terapeutických efektů ze vztahu zvířete a člověka se stal v 70. letech americký psychiatr Boris Levison. Ten označil zvíře jako ko-terapeuta. Mezi další významné kroky patří založení organizace International Association of Human-Animal Interaction Organizations IAHAIO (Mezinárodní asociace organizací zabývající se vztahy mezi lidmi a zvířaty) v roce 1992. Jedním z nejdůležitějších dokumentů IAHAIO je White Paper (Bílá kniha), která definuje termíny pro intervence a aktivity za asistence zvířat (Bicková, 2020).

První intervence za účasti psa v České republice byly prováděny pod záštitou brněnské organizace Filia v 90. letech 20. století. Název canisterapie pro intervenci za asistence psa jako první použila Jarmila Lacinová v roce 1993 a tento termín používáme dodnes (Velemínský, 2007).

V roce 1995 byla v České republice založena organizace nesoucí název AOVZ (Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům). Hlavním cílem AOVZ, bylo rozšířit povědomí a poznatky o pozitivních efektech působení zvířete na člověka. Organizace AOVZ i přes svou vynikající práci zanikla (Bicková, 2020).

V roce 1997 v České republice vznikla Canisterapeutická společnost založená sestrami Galajdovými. Společnost stanovila první řád pro udělování terapeutických atestů a vytvořila také návštěvnický program. Canisterapeutická společnost svou činnost v roce 2001 ukončila (Bicková, 2020).

Jako další byla v roce 2003 založena Jiřinou Lacinovou Canisterapeutická asociace. Hlavním cílem asociace bylo sjednocení pravidel a podmínek pro výkon canisterapie. I tato organizace však zanikla a nebyla nahrazena žádnou podobnou organizací (Bicková, 2020).

V dnešní době existuje několik organizací, které se oblastí canisterapie zabývají, jak na dobrovolnické tak v i terapeutické oblasti (Bicková, 2020).

1.3 Druhy canisterapie

Canisterapie může být rozdělena do několika druhů, které se liší svými cíli a zaměřením. Každý z druhů canisterapie má své specifické postupy a metody práce, které jsou

přizpůsobeny konkrétním potřebám klienta. V této kapitole si přiblížíme jednotlivé druhy terapií, které se v canisterapii využívají

1.3.1 Aktivity za asistence zvířat (animal assisted activities, AAA)

Aktivity za asistence zvířat je neformální interakce, která je většinou realizována na dobrovolnické bázi. Má motivační, edukační, výchovný a rekreační cíl. Cíle zde nejsou dopředu stanovené (Šoltésová, 2016). Znalost klientovy diagnózy a anamnézy zde není podmínkou k výkonu práce. Jedná se o nejrozšířenější metodu mezi dobrovolníky (Tvrdá, 2020).

AAA probíhá nejčastěji v zařízeních sociálních služeb (domovy pro seniory, centra denních služeb atd.), školských zařízeních (dětské domovy, speciální školy atd.) a také v u klientů ve zdravotnických zařízeních (nemocnice atd.). Hlavním cílem aktivit za asistence zvířat je přinesení radosti a potěšení klientům. Seznámit je s novou zkušeností a zlepšit tak kvalitu jejich života. (Bicková, 2020)

1.3.2 Terapie za asistence zvířat (animal assisted therapy, AAT)

Terapie za asistence zvířat je orientovaná, plánovaná a strukturovaná terapeutická intervence. Je realizována profesionálem z oblasti zdravotnictví, vzdělávání nebo pomáhajících služeb a zvíře je nedílnou součástí celého procesu. Cíle terapie se stanovují individuálně každému klientu, aby podporovali rozvoj konkrétních fyzických, emocionálních, sociálních a kognitivních dovedností klienta. Požadavek, kterého chceme s klientem působením terapie za asistence zvířete dosáhnout je dopředu jasně specifikován. Pokrok lze pozorovat, měřit a je zaznamenáván do dokumentace klienta. AAT je vždy řízena odborníkem v oboru (Bicková, 2020). Podmínkou AAT je být před interakcí seznámen s klientovou anamnézou i diagnózou. Využívání pomůcek a předmětů je často součástí terapie (Tvrdá, 2020).

1.3.3 Vzdělávání za asistence zvířat (animal assisted education, AAE)

„AAE je metoda vzdělávání za účasti zvířete, která vyžaduje spolupráci speciálního pedagoga a zooterapeuta“ (Pragerová & Sirotková, 2020).

Znalost klientovy anamnézy není při vzdělávání za asistence zvířat podmínkou, ale znalost jeho diagnózy ano. Jedná se o méně rozšířenou metodu zooterapie (Tvrdá, 2020). Je ucelená, plánovaná, strukturovaná a orientovaná na určitý cíl. AAE provádí kvalifikovaný

pedagog nebo speciální pedagog, který disponuje znalosti o zařazení zvířat do procesu vzdělávání. Hlavním cílem intervence je zvýšení motivace klienta k učení a jeho osobnímu rozvoji. Na druhou stranu může být také zaměřená na klima celého kolektivu nebo třídy (Bicková, 2020).

1.3.4 Krizová intervence za asistence zvířat (animal assisted crisis response, AACR)

„AACR je metoda krizové intervence za pomoci zvířat, u které je hlavním cílem snížení stresu člověka v krizové situaci“ (Pragerová & Sirotková, 2020, s. 20).

Krizovou intervenci za asistence zvířat rozdělujeme na dva základní směry – osobní a intervence v rámci IZS (Integrovaného záchranného systému). Podmínkou je, znát klientovu aktuální diagnózu i anamnézu. Tato metoda je však jednou z mála rozšířených a je zaměřená na individuální a konkrétní cíle skupiny či jednoho jedince (Tvrdá, 2020).

1.3.5 Zvíře asistující intervenci (animal assisted intervention, AAI)

Jedná se o intervenci, která je přesně zaměřená na určitý cíl a zahrnuje a začleňuje zvířata do zdravotnických služeb, vzdělávání atd. Jejím cílem je dosažení terapeutických efektů u klienta (Bicková, 2020).

1.3.5.1 Výběr správné canisterapeutické aktivity

Pro to jaký druh aktivity bude zvolen je důležité, aby se na tom domluvil terapeut, psovod a popřípadě i samotný klient.

1. Vybraná aktivita musí klientovy vyhovovat a hodit se k jeho momentálnímu stavu.
2. Nesmíme zapomínat ani na to, že aktivita musí vyhovovat samotnému psu. Při plánování je nutné vzít v potaz velikost psa, jeho temperament, staří, zkušenosti a stupeň výcviku.
3. Aktivita musí směřovat k vytyčenému cíli, kterého chceme v průběhu terapie dosáhnout. Tady je nutné zapojit do práce trochu fantazie. Canisterapie nám může být nápomocná při řešení různých problémů. Náš cíl může patřit do kategorie aktivit fyzických, sociálních, vzdělávacích, jazykových, kognitivních a dalších (Galajdová & Galajdová, 2011).

1.4 Podmínky pro praktikování canisterapie

1.4.1 Podmínky ze strany dobrovolníka/odborníka s otestovaným psem

Jednou z podmínek pro výkon canisterapie je správná příprava jedince canisterapeutického týmu. Jeho empatický přístup, osobnostní kompetence, společensky přístupné chování a jeho morální a osobnostní předpoklady. Jednou z důležitých zásad pro výkon canisterapie je také zachování mlčenlivosti o skutečnostech zjištěných v souvislosti s interakcí to i po výkonu práce. Další důležitou podmínkou je znalost pravidel a podmínek pro intervenci za účasti psa (Velemínský, 2007).

Osoba, která se svým psem úspěšně složila systém příprav, vzdělávání a testování při práci vždy zodpovídá za sebe i svého psa. Dobrovolní/odborník vždy zodpovídá za sebe i za svého psa. Pro tyto možné situace je vhodné, aby canisterapeutická organizace, kde je canisterapeutický tým členem měla uzavřené pojištění za způsobenou škodu. Pokud není tým členem žádné z organizací, může se stát, že zařízení, kdo kterého bude docházet bude po něm toto pojištění požadovat. Canisterapeutický pes by neměl být nikdy vystaven žádné ze situací, ze které by si mohl odnést nějakou fyzickou či psychickou újmu (Kalinová, 2003).

1.4.2 Podmínky ze strany canisterapeutického psa

Pro výkon canisterapie je podmínkou dobrý zdravotní stav psa a také jeho dobrá psychická i zdravotní kondice. Pro canisterapeuta je důležitá znalost schopností, předpokladů a možných rizik chování svého psa. Velká pozornost by se měla věnovat čtením konejšivých signálů a celkovému walfare psa (Bicková, 2020).

Pes nesmí být nikdy do kontaktu s klienty nucen, ba naopak by pro něj mělo být setkávání s klienty radostnou událostí. Důležité je také psa nepřetížít. Počet zvládnutých odpracovaných hodin týdně je pro každého psa velmi individuální. Kompenzace a aktivní i pasivní odpočinek je poté pro psa velice důležitou činností (Velemínský, 2007).

1.4.3 Podmínky ze strany cílového zařízení

Hlavním aspektem je samotný souhlas zařízení s umožněním výkonu canisterapie. Ten se potvrzuje podpisem smlouvy s canisterapeutickou organizací či se samotným dobrovolníkem/odborníkem s otestovaným psem. Klienti účastníci se canisterapie musejí dopředu udělit souhlas a potvrdit, že netrpí žádnými alergiemi, které by se mohli ukázat po

kontaktní se psem a také mu nejsou známy žádné jiné nežádoucí účinky. Canisterapii je možné vykonávat v zařízeních pobytových služeb, ambulantních služeb nebo i v přímo v domácnosti klienta (Velemínský, 2007).

Při návštěvě canistarapeutického týmu v zařízení jsou přítomni i jeho pracovníci (počet pracovníků je závislý na základě počtu klientů) a podílejí se na své práci s klienty. Koordinátor, který má na starost canisterapii v daném zařízení předem dělá výběr z klientů, kteří se canistarapeutického programu zúčastní. Výběr je dělán na základě klientova zájmu a také vhodnosti canisterapie v rámci klientovi péče (Velemínský, 2007).

Canisterapie je vnímána jako aktivizační proces. Dobrovolníkovi/odborníkovi je před začátek interakce poskytnuty základní a nezbytné informace o klientech, které jsou nezbytné pro bezproblémový průběh. Jedná se o informace jako je například vztah klienta ke zvířatům, momentálního stavu klienta a možného nežádoucího chování nebo projevech agresivního chování (Velemínský, 2007).

Dalším důležitým aspektem pro efektivní průběh canisterapie je zajištění vhodného prostoru. To je v kompetencích přijímací organizace, pokud je však canisterapie vykonávána v domácím prostředí je důležité se předem dohodnout na všech požadavcích (Bicková, 2020).

1.4.4 Podmínky a pravidla při kontaktu psa s klientem

Je důležité si uvědomit, že pokud by hrozil jakýkoliv negativní dopad na klienta či psa, je nutné sezení okamžitě přerušit. Mezi nejčastější důvody přerušení ze strany psa může být hárání, březost, línání nebo nemoc (Eisertová, 2006).

Při kontaktu člověka se zvířetem je nutné brát ohled i na takzvané zoonózy. Nemoci, které mohou postihnout zvíře, tak i člověka. Nejčastějšími možnostmi přenosu zoonózy na člověka dochází inhalací, škrábnutím, kousnutím nebo i prostřednictvím členovců. Předcházením možných rizik je dodržování základních pravidel hygieny při kontaktu se zvířaty, péče o zvíře, pravidelná vakcinace a odčervování (Rugaas, 2007).

Jedním z nejdůležitějších pravidel je to, že člověk ani pes nesmějí být do kontaktu nuceni (Bicková, 2020).

1.5 Canisterapeutický tým

Canisterapeutický tým se skládá s psovoda a speciálně vycvičeného psa. Společně pracují na úspěšném dosažení vytyčených terapeutických cílů klienta.

1.5.1 Psovod

Osoba označována jako „canisterapeut“ je nejčastěji proškolený dobrovolník v oblasti canisterapie. Podle klasifikace můžeme psovody rozdělit celkem na 4 typy:

1. **Canisasistent (asistent se psem)** – je to proškolený amatér, který spolupracuje s osobou pečující o klienta. Minimální možná hranice vzdělání je absolvování 15 hodin teorie a 20 hodin praxe
1. **Canisasistent profesionál** – jedná se o odborníka z oboru sociální práce, který má snahu zařadit canisterapii do své praxe.
2. **Canisterapeut** – je osoba, která splnila všechny potřebné podmínky k tomu vykonávat canisterapii samostatně. Canisterapeut musí mít za sebou absolvovaných 220 hodin teorie, 40 hodin praxe, písemnou práci v rozsahu 50 – 60 stran a úspěšně složenou závěrečnou zkoušku.
3. **Mentor** – jedná se o canisasitenta nebo canisterapeuta s dlouhodobou praxí, který je zaměřený na výuku nováčků v oblasti canisterapie (Šichnárková, 2012)

1.5.2 Pes

Při výběru psa vhodného na praktikování canisterapie je důležité brát ohled zejména na jeho povahové vlastnosti, kvalitní východu a socializaci. Pro provozování canisterapie není nutné, aby pes vlastnil průkaz původu. Ovšem pokud se jedná o psa s PP je zde větší pravděpodobnost dobrých zdravotních i povahových vlastností, ale není to zárukou. Dalším z dobrých kroků je také výběr kvalitního chovatele (Velemínský, 2007).

Pro výkon práce je tedy důležité, aby byl pes vrozeně vyrovnané povahy, přátelskost a byl bez sebemenších náznaků agresivity. Další podmínkou je úspěšné absolvování canisterapeutických zkoušek, která povahové vlastnosti psa prověří. Zkouška se skládá ze 2 částí a to základní poslušnosti a ovladatelnosti psa a druhou částí jsou speciální cviky, kdy se navodí co nejreálnější podmínky samotného výkonu práce (HELPPES, 2018).

1.6 Vzdělávání v oblasti canisterapie

Důležitým a základním aspektem kvalitní práce je znát a správně porozumět svému oboru. U canisterapie je tomu přesně tak. Nehledejme žádného guru. Nejlepším a nejefektivnějším způsobem růstu nejen v canisterapii je nechat se inspirovat u více lektorů a najít si svou vlastní cestu k úspěchu, která bude vyhovovat vám i vašemu psovi.

U canisterapie nesmíme opomenout jeden z hlavních faktorů a to znát a svého psa. Rozumět jeho konejšivým signálům, znát základy etologie psa a metodiky ve vedení psa v canisterapii. Dále je vhodné zaměřit se na vámi vybranou skupinu, na kterou budete ve vašem působení cílit. Vzdělávat se v dané problematice a čerpat z již ověřených přístupů k ní v canisterapii (Tvrdá, 2020).

Pokud člověk usoudí, že by se chtěl canisterapii se svým psem věnovat, čeká ho vybrání vhodné instituce, která ho i jeho psa na výkon práce canisterapeuta vhodně připraví. Jedná se o dlouhodobí proces, ve kterém člověk teprve zjistí, jestli jste jsou pro tuto činnost vhodnými adepty (Tvrdá, 2020)

Aby se tým stal právoplatným canisterapeutickým týmem je potřeba složit základní canisterapeutické zkoušky. Mezi disciplíny vykonávané na canisterapeutické zkoušce dle zkušebního řádu patří:

1. Povaha psa
2. Kontakt psovoda se psem
3. Chůze na vodítku a reakce na cizí osobu
4. Reakce psa na hlazení
5. Omezující hlazení
6. Celková prohlídka psa
7. Reakce na invalidní vozík
8. Reakce na hluk a rušivé podněty
9. Podávání jídla a pamlsků
10. Vzrušivost psa
11. Přátelskost a společenskost
12. Týmová práce

Po úspěšném absolvování canisterapeutické zkoušky obdrží canisterapeutický tým certifikát s bodovým ohodnocením. Samotné bodové ohodnocení je klíčové. Určuje totiž následnou povinnost zkoušku opakovat. Pokud tým získá 70 – 59 bodů, splnil podmínky a certifikát je platný po dobu 1 roku. Při získání 58 – 55 bodů, podmíněně získají certifikát na dobu 6 měsíců a canisterapii může provádět pouze ve vybraných zařízeních. Když tým získá méně jak 54 bodů, nesplnil podmínky pro udělení certifikátu a má možnost zkoušku zopakovat v nejbližším možném termínu (*Pomocné Tlapky o.p.s.*, 2023).

1.7 Vedení canisterapeutické terapie

Paní Tvrdá (2020) rozdělila základní rozbor práce canisterapeuta do čtyř kroků cílené práce canisterapeuta.

1. **Přípravná část** – v této části je základem canisterapeutické šetření (sociální šetření). Podrobně se seznámíme s životem klienta a s jeho diagnózou. Dohodneme se na možnostech spolupráce a na konkrétních postupech k dosažení, co největšího úspěchu. Zde je také důležité vytyčit si cíl, ke kterému bude celá terapie směřovat. Zajistíme, aby byli uzavřeny všechny potřebné legislativní kroky. V neposlední řadě dbáme na to, aby byly konkrétní postupy vhodné pro samotného psa.
2. **Praktická část** – ve druhé fázi aplikujeme zvolené metody, techniky a formy canisterapie, které jsme si zvolily v přípravné části. K této části patří i konzultace nad postupem s ostatními canisterapeuty nebo i jinými odborníky jako je například klientův fyzioterapeut, logoped, pedagog, psycholog...
3. **Kontrolní část** – tato část je velmi důležitá, patří zde například rozbor vytvořené dokumentace, porady nad dalším postupem, intervize, supervize, přehodnocení cílů a především k celkové kontrole postupů, které jsme si zvolily. Tato část je důležitá ke zjištění, zda s klientem postupujeme tím správným směrem.
4. **Závěrečná část** – zde je poslední část celé intervence s klientem. Patří sem celkové shrnutí práce s klientem a konečná evaluační zpráva.

1.8 Canisterapie v sociálních službách

Canisterapie v sociálních službách je oblast, která pomáhá zlepšit kvalitu života různých skupin lidí, jako jsou například senioři, lidé s mentálním nebo fyzickým postižením a další. Canisterapeutické aktivity mohou být součástí terapeutického, rehabilitačního,

vzdělávacího nebo rekreačního programu poskytovaného sociální službou a mohou mít pozitivní vliv na zdraví a pohodu klientů.

Jednou z nejčastějších metod využívaných canisterapie v rámci sociálních služeb, je metoda aktivizační. Tyto služby využívají skupiny širokého spektra od malých dětí, osoby s handicapem, ale i bez něj až po seniory (Matoušková, 2011).

Před poskytováním služby, je nejprve důležité setkání klienta s pracovníkem v sociálních službách. Kdy se zjišťují problémy daného klienta a možností pomoci směřující k uzavření smlouvy na výkon sociální služby. V průběhu toho, kdy je klient v sociálních službách ho má na starost přidělený pracovník. Vedle něj do celého procesu může vstoupit psycholog, pedagog, logoped a další. Součástí týmů se může stát také i canisterapeutický pes (Podrápská, 2009).

Podle paní Havrdové (1999) jsou pro správný výkon canisterapie důležité dostatečné kompetence ze strany zooterapeuta. Jednou z důležitých složek kompetence je dovednost edukovat o podmínkách, bez kterých není možné canisterapii provozovat (Švarcová, 2011).

„Kompetentní pracovník s označením zooterapeut v sociální práci je:

- Kvalifikován v sociální práci minimálně jako pracovník v sociálních službách;
- prokazatelně proškolen v práci s konkrétním zvířetem;
- zodpovědný za finální zakázku, která vzniká průnikem nabídky zoterapie a poptávky po ní v sociální práci a sociální službě;
- aktivní ve vytváření a udržování hranic profesionální zoterapie v sociální práci;
- dovedný v mapování potřeb aktérů zoterapie;
- ochoten se stále vzdělávat jak ve vztahu ke zvířeti, ke svým cílovým skupinám klientů, tak v sociální práci obecně;
- přijímán organizací (případně rodinou, klientem), která poptává zoterapii, jako odborník a plnohodnotný člen multidisciplinárního týmu (Bicková, 2020, s. 54)“.

2 PORUCHY AUTISTICKÉHO SPEKTRA

Porucha autistického spektra (PAS) je neurovývojové onemocnění, které ovlivňuje sociální interakce, komunikaci a chování jedince. Lidé s PAS mají často omezenou schopnost porozumět sociálním návykům a podprahovým signálům, což může vést k potížím v mezilidských vztazích. V této kapitole se s touto poruchou podrobněji seznámíme.

2.1 Charakteristika poruch autistického spektra

„Zkratkou PAS označujeme poruchy autistického spektra, jež patří mezi pervazivní vývojové poruchy. V mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN-10) k těmto poruchám řadíme dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, jinou dětskou dezintegrační poruchu, hyperaktivní poruchu sdruženou s mentální retardací a stereotypními pohyby, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy a pervazivní vývojovou poruchu nespecifikovanou. Duševní vývoj dítěte je narušen hlavně v oblasti komunikace, sociální interakce nebo představivosti. Dítě má specifické vzorce chování, které jsou pro okolí těžko vysvětlitelné (Pragerová & Sirotková, 2020, s. 16-17).“

Mezi zajímavosti ohledně onemocnění PAS patří studie z roku 2018, která ukázala, že některé ženy trpící touto potuchou mohou být schopny úspěšně maskovat své symptomy, což může často vést k pozdnímu zjištění nebo nesprávné diagnostice. Ženy vynakládají velké úsilí na to, aby se přizpůsobily společenským normám a skrývaly své obtíže s komunikací a sociální interakcí.

2.2 Triáda problémových oblastí

2.2.1 Sociální interakce a sociální chování

Jak uvádí paní Thorová (2016) ve své knize, první náznaky jako je například úsměv či oční kontakt můžeme u dětí pozorovat už v prvních týdnech nebo dokonce dnech jejich života. U dětí s PAS se náznaky sociálního chování projevují opožděně. To o kolik později se objeví určuje hloubka postižení, proto se nástupní doba velmi liší. Těžší forma poruchy může člověku výrazně ovlivnit celý život.

Koncem sedmdesátých let popsala Lorna Wingová tři typy sociální interakce u lidí s poruchou autistického spektra. Typ osamělý, pasivní, aktivní-zvláštní a v roce 1996 to doplnila o typ formální. To do jaké skupiny dítě v momentální chvíli patří neznámá, že tak musí zůstat. Například z dítěte projevující známky chování typické pro typ „osamělý“

se může postupem času stát i „aktivní-zvláštní“. Fungovat to může ale i naopak. Jsou i situace, kdy dítě může odpovídat dvěma i více kategoriím. (Thorová, 2016).

2.2.1.1 Typ osamělý

Dítě neprojevuje žádnou snahu o sociální kontakt a aktivně se mu vyhýbá. Nemá sebemenší zájem o kontakt se svými vrstevníky a do týmové práce se nezapojuje, nestojí o přátele a nemá zájem s nikým komunikovat. Můžeme se setkat i s agresí, kdy reakce dospělého nemá na chování dítěte žádný vliv. S věkem se míra sociálního kontaktu s blízkými osobami může výrazně zlepšit (Thorová, 2016).

2.2.1.2 Typ pasivní

Osobám s pasivní formou chybí spontánnost v sociální interakci a není schopen projevit své potřeby. Pozorujeme také absenci empatie a sociální intuice (Paspoint, n.d.).

Paní Thorová (2016) zmiňuje, že většina dětí se rádo mazlí a celkově se těší z fyzického kontaktu. Neochotně přichází do styku s novými lidmi, konverzují nebo se účastní společenských akcí. Sociálnímu kontaktu se nevyhýbají, ale samy od sebe ho většinou neinicují. Dalo by se říci, že jakoukoliv komunikaci inicují zejména k uspokojování svých vlastních základních potřeb.

2.2.1.3 Typ aktivní-zvláštní

Tento typ se často ruku v ruce pojí s hyperaktivitou jedince. Nacházíme zde problém v dodržování intimní vzdálenosti vůči druhému člověku, který neakceptuje a dotýká se, líbá a hladí cizí lidi. Bývá až příliš spontánní. Charakteristickým rysem je ulpívavý oční kontakt a zveličelé gesta a mimika (Thorová, 2016). Přehnaný oční kontakt si můžeme vysvětlit tím, že lidi trpící PAS mají potíže se čtením emocí z tváře či hlasu a problémy s rozpoznáním a zapamatováním si tváří (Uta & Francesca, 2005)

2.2.1.4 Typ formální, afektovaný

Příznačný pro děti a dospělé osoby s vyšším IQ. Disponuje velmi dobrými vyjadřovacími schopnostmi. Řeč je však nadměru formální a působí strojeně. Působí chladným dojmem a jeho odtažitě chování se může projevovat i vůči rodičům a ostatním rodinným příslušníkům. Má potíže pochopením ironie, nadsázky či vtipu. Vyznačuje se pravdomlností, ale to bez schopnosti jakékoliv empatie k druhému (Thorová, 2016).

2.2.1.5 Typ smíšený-zvláštní

Charakteristickým rysem je nesourodé sociální chování, které se odvíjí od prostředí, situací a osobě, se kterou je kontakt navázán. Nacházíme zde prvky osamělosti, pasivity, ale i aktivního a formálního přístupu. Stává se, že dítě imituje chování a slovní výrazy po dospělém, proto na první dojem působí jako sociálně zdatní (Thorová, 2016).

2.2.2 Komunikace

Thorová (2016) ve své knize uvádí dva popisy komunikace lidí trpících s PAS. Jeden z popisů patří profesoru Gillbergovi, který tvrdí, že poruchy autistického spektra jsou primárně poruchami v komunikaci. Rodiče dětí s PAS udávají, že opožděný vývoj řeči je prvním důvodem ke znepokojení. Americká vědkyně Rhea Paul konstatuje, že přibližně polovina dětí s PAS si nikdy neosvojí řeč takovým způsobem, aby jim mohla sloužit ke komunikačním účelům.

Řeč nemusí být narušena u všech dětí, ale v komplexním řečovém vývoji se setkáme s abnormality vždy. Lidé trpící Aspergerovým syndromem mají ze všech onemocnění autistického spektra narušenou komunikaci nejméně. Lidé s PAS mají také problém s pochopením neverbální komunikace. Je pro ně těžké vyčíst, co si lidé podle výrazu v obličeji, gesta nebo postavením těla myslí (Thorová, 2016).

Studie z článku o sociální komunikační intervenci u dětí školního věku zahrnovala metaanalýzu 37 studií, které hodnotili intervenční programy zaměřené na sociální komunikaci u dětí s PAS. Závěr celé studie byl, že intervenční programy sociální komunikace jsou účinné u dětí s PAS ve školním věku, přičemž je efekt větší u mladších dětí a u těch s nižším IQ. Intervenční programy zahrnovaly například trénink rozeznávání emocí, trénink verbální a neverbální komunikace a trénink sociálních dovedností (Iovannone et al., 2003).

2.2.3 Představivost, zájmy, hra

Poslední z triády problémových vlastností je narušená schopnost představivosti. Porucha v oblasti představivosti má negativní dopad na mentální vývoj dítěte v několika oblastech. První z oblastí je narušená schopnost imitace a symbolického myšlení, které brání rozvoji hry a je jedním ze základních kamenů učení a vývoje. Nedostatečná představivost má za následek to, že dítě si volí činnosti, které jsou vyhledávány spíše mladšími dětmi a upíná se

na jednoduché stereotypní činnosti, u kterých pocítují jistotu a předvídatelnost. Celková hra a trávení volného času se výrazně liší od dětí stejného věku (Thorová, 2016).

2.3 Jednotlivé poruchy autistického spektra

Poruchy autistického spektra jsou poruchami, které nejčastěji ovlivňují komunikaci, sociální interakci a chování obecně. Zahrnují různé typy poruch a v této podkapitole se blíže seznámíme s nejčastějšími poruchami autistického spektra, se kterými se můžeme v praxi setkat.

2.3.1 Dětský autismus

Jako první si povíme něco blíže k dětskému autismu. Dětský autismus je jednou z forem pervazivních vývojových poruch ovlivňující všechny složky osobnosti a provází jedince celým jeho životem. Porucha je charakteristický především disharmonickým vývojem s převládající poruchou v oblasti sociálních vztahů a komunikace. Projevuje se často už kolem prvního roku života dítěte. Díky včasnému rozpoznání varovných signálů umožňuje včasné poskytnutí adekvátního opatření v rámci výchovy (Pejčochová & Makovská, 2009).

2.3.2 Atypický autismus

Thorová (2016) ve své knize popisuje Atypický autismus jako heterogenní jednotku, která tvoří součást autistického spektra. Dítě s atypickým autismem splňuje pouze částečně diagnostická kritéria, který jsou typická pro dětský autismus.

K diagnóze atypického autismu je důležité, že pacient plně nespĺňuje žádné s kritérií jiné pervazivní vývojové poruchy. Jedním z typických znaků pro tuto poruchy jsou potíže v navazování sociálních vztahů se svými vrstevníky a přecitlivělost na specifické podněty, ale sociální dovednosti bývají méně narušeny než se můžeme setkat u klasického autismu (Volkmar et al., 2005).

2.3.3 Aspergerův syndrom

Jedná se o vrozené mozkové onemocnění nikoli o duševní chorobu. Jeho vznik je v časně fázi vývoje mozku a jeho příčina není doposud známa. Charakteristické je narušení v oblasti sociální interakce, komunikace a také abstraktní představivosti. Často se jedná o mírnější formu autismu (Radkovová & Hořejší, 2018).

Termín Aspergerův syndrom jako první použila anglická psychiatrická Lorna Wing. Zjistila, že některé děti, které projevovali v ranném věku příznaky autismu byly schopny udělat v léčbě pozoruhodný pokrok díky časně diagnostice a intenzivním intervenčním programům. Děti, které byli dříve společensky uzavřené a tiché, se staly motivovanými k sociálním interakcím, hráli si s ostatními dětmi a byly schopny skládat i složité věty (Attwood, 2007).

Jednou se zajímavostí u lidí trpící Aspergerovým syndromem je, že se u nich velmi často objevuje velký zájem o konkrétní téma nebo oblast. Tento zájem může být až tak silný, že se jedinci s Aspergerovým syndromem stávají odborníky v této oblasti.

2.3.4 Rettův syndrom

Jedná se o vážně neurologické onemocnění, které patří mezi poruchy autistického spektra. Hlavními charakteristickými znaky je regrese psychomotorického vývoje, ztráta řeči, mikrocefalie, stereotypní pohyby rukou a také záchvaty. Rettův syndrom se poměrně častěji projevuje u dívek než u chlapců (Záhoráková & Marásek, 2009).

Vůbec poprvé byl Rettův syndrom popsán rakouským dětským pediatrem Andreasem Rettem v roce 1966. Avšak do širšího povědomí se dostal až díky studii doktora Bengtama Hagbergema a jeho kolegy roku 1983 (Kohoutková, 2023).

2.3.5 Dětská dezintegrační porucha

Thorová (2016) uvádí, že dětskou dezintegrační poruchu jako první popsal v roce 1908 speciální pedagog z Vídně Theodore Heller. Pan Heller poruchu pojmenoval „dementia infantilis“ a později se o ní hovořilo jako o Hellerově syndromu či dezintegrační psychóze.

Dětská dezintegrační porucha se ve větší míře vyskytuje spíše u chlapců a objevuje se mezi třetím a čtvrtým rokem. Do té doby se pacienti vyvíjí odpovídající dovednosti v komunikaci a sociálních vztazích pro svůj věk. Díky tomuto delšímu nástupu symptomů napomáhá dětskou dezintegrační poruchu snáze odlišit od autistických poruch nebo Rettova syndromu (Turkington, 2007).

Turkington (2007) popsal, že mezi symptomy dezintegrační poruchy patří rozsáhlé a zřetelné ztráty v motorických, jazykových a sociálních dovednostech, včetně ztráty schopnosti komunikovat verbálně tak i neverbálně a hrát si. Dítě se také potýká s potížemi v sociální interakci, nevytváří přátelství a není schopno začít nebo udržet konverzaci. Velmi často se propadá na úroveň těžké mentální retardace. Diagnóza se obvykle stanoví

se ztrátou funkčnosti v alespoň dvou oblastech, jako jsou jazykové, motorické nebo sociální dovednosti.

2.4 Vzdělávání žáků trpící PAS

Speciální pedagožka Zuzana Žampachová popsala v článku paní Vysloužilové (2014) zákulisí práce speciálního pedagoga s dětmi trpící PAS. Dítě s autismem vyžaduje specifickou pozornost, individuální pohled a také přizpůsobení prostředí. Pedagog u dítěte s autismem hraje v jeho procesu vzdělávání klíčovou roli. Zkušenosti v oblasti vzdělávání dětí s autismem jsou u nás ve většině případů na nízké úrovni. Jeden z hlavních problémů je, že každé dítě je jiné a tedy potřebuje odlišnou strategii vzdělávání.

Protože vzdělávací proces ovlivňuje celkový psychosomatický vývoj dítěte s PAS. V rámci práce je více než dobré dodržovat několik základních zásad, který mohou zásadně ovlivnit celkový výsledek edukačního procesu:

- Jednou z hlavních zásad je nepřerušování vykonávané činnosti či hry.
- Pokud dítě splní svou práci úspěšně je vhodné ho odměnit svou pozitivní zpětnou reakcí.
- Žádný ze zaměstnanců vzdělávacího zařízení by se neměl úmyslně vyhýbat interakci s dítětem. Naopak je více než žádoucí vytvořit příjemné a radostné prostředí.
- Pokud dítě projeví známky nežádoucího chování, chytíme jej pevně za ruce, budeme usilovat o oční kontakt a svou reakci vyjádříme slovně (Vocilka, 1995).

Vzdělávání dětí s poruchami autistického spektra by mělo být diferencované, respektující specifika a potřeby každého jednotlivého dítěte. Jedním z důležitých kroků je zajištění podpůrných opatření, díky kterým je dítě schopné vzdělávat se v běžné školní třídě. V nejlepším případě by vzdělávání dětí s PAS mělo být pod dohledem odborně vyškoleného pedagoga, který má v dané problematice dostatek znalostí. Další důležitým faktorem je zapojení samotných rodičů dítěte do vzdělávacího procesu a jejich spolupráce s pedagogy. Vzdělávání by mělo být zaměřeno především na rozvoj komunikace, sociálních a kognitivních dovedností dítěte. Vše by mělo být vedené s ohledem na specifické potřeby jednotlivého dítěte (Čadilová & Žampachová, 2012).

2.4.1 Historie vzdělávání žáků s PAS

Před rokem 1989 se v tehdejší Československu se autismem zabývalo pouze malé množství odborníků. Nejvýraznější osobou v té době byla psychiatrička Růžena Nesnídalová, autorka knihy „Extrémní osamělost“. Díky zmiňované knize se problematika dětí s autismem dostala i k širší veřejnosti. Na začátku 90. let se celkový pohled na autismus změnil a rodiče dětí s autismem založili občanské sdružení AUTISTIK a její hlavní představitelkou byla Miroslava Jelínková. Na pozvání sdružení AUTISTIK přijížděli do odborníci na autismus ze zahraničí a pořádali zde přednášky, které měly významný vliv na další vývoj přístupu k lidem s autismem. V roce 1993 se Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zapojilo do nového oboru speciální pedagogiky. Vznikl výzkumný projekt, který měl za cíl zmapovat, aktuální situaci ve vzdělávání žáků s autismem a současně s těmito iniciativy začali vznikat první třídy pro žáky s autismem. Potřeba kvalitně vyškolených pedagogů byla důležitá, proto se v roce 1997 podařilo uskutečnit jednoletou stáž pro sedm speciálních pedagogů (Čadilová & Žampachová, 2012).

3 TECHNIKY A VZDĚLÁVÁNÍ CANISTERAPEUTŮ U DĚTÍ S PAS

Canisterapie se ukázala jako účinná metoda při práci s klienty s PAS. Pomáhá jim zlepšit komunikaci a interakci s okolím. Proto se v této kapitole zaměříme na přínos canisterapie u dětí s PAS.

Dítě, trpící poruchami autistického spektra využívá jak aktivní formy canisterapie, tak i pasivní formy (polohování). Pes je pro dítě trpící PAS průvodcem a snaží se mu ukázat, jak lépe porozumět světu, který je pro dítě chaotickým. Funguje také i jako jakýsi most mezi dítětem a ostatními. Tím mu pomáhá lépe porozumět, co mu chtějí sdělit (Pragerová & Sirotková, 2020)

Můžeme se setkat s nesmělým kontaktem, vřelým přijetím či dokonce s fobickým stavem, který nám kontakt se zvířetem naprosto znemožní. Pozitivní výsledky působení terapie za asistence zvířat můžeme sledovat ve zlepšení sociálních interakcí a komunikaci, snížení problémového chování a ve snížení stresu. Pozitivní vliv může mít také přítomnost zvířete ve škole, které může mít za výsledek zlepšení sociálních dovedností a snížení problémového chování žáků (Thorová, 2016).

Díla autorek Marope Pavlides a Patty Dobbs Gross jsou jedny z důležitých zdrojů, co se pomoci asistenčního psa pro lidi trpící PAS týká. Sama paní Pavlides vychovává dva syny z nichž jeden má diagnostikovaný autismus. Je to certifikovaná trenérka zvířat a má vystudovanou školu speciální pedagogiky se zaměřením na práci s dětmi s PAS. Patty Dobbs Gross je zase ředitelkou neziskové organizace jménem North Star Foundation, která se zabývá výcvikem asistenčních psů pro děti s psychosociálními poruchami (Bicková, 2020).

3.1 Canisterapie u dětí

Samotný vstup do světa canisterapie může být pro děti zábavný a přínosný zároveň. Psi hrají klíčovou roli, kdy se z nich stávají důvěryhodní kamarádi a podporují dítě v jeho aktivitách. Může mít mnoho pozitivních vlivů na jejich zdraví, vývoj, zlepšení motoriky, emocionální stability a dochází také k posílení komunikace a sociálních dovedností. V této kapitole se zaměříme na to, jak vidí canisterapii u dětí autoři zabývající se tímto tématem.

Canisterapie je u dětí velmi prospěšným a funkčním nástrojem. Důležité je však její správné vedení a působení na klienty dětského věku. Díky canisterapii dochází také k pozvednutí duševního vývoje a vytváření žádoucích postojů. Pozitivní změny můžeme

pozorovat v sociální oblasti, ve zvýšení sebevědomí a své sebeúcty. Pes může být pro dítě také kamarádem či dokonce sourozencem díky tomu, že nekritizuje, nesoudí, nehodnotí. Svým nasloucháním pomáhá dítěti při řešení jeho vnitřních konfliktů a to se mu dokáže svěřit s věcmi, se kterými se nechce nebo bojí dospělému svěřit. Znamená také velkou psychickou podporu a to i při pocitech osamělosti. (Bicková, 2020)

Dle pana Velemínského (2007) děti předškolního věku se díky kontaktu se psem naučí rozeznávat živé od neživého, seznamují se s průběhem života, rozmnožováním, narozením mláďat až po seznámení se se smrtí. Díky tomuto porozumění dokáží lépe chápat a zvládat tyto situace v lidském životě. Ve starším věku dítě již dokáže převzít velkou část zodpovědnosti za zvíře na sebe. Učí se na něm, jak o někoho pečovat a ochraňovat. Díky tomu si dítě osvojuje a upevňuje vhodné návyky a buduje si pocit odpovědnosti a samostatnost.

Kontakt dítěte a psa vede také k rozvoji empatie. Děti se učí porozumět jeho pocitům a potřebám. Pak dokáží lépe najít své místo v kolektivu a snáze navazují kontakt s druhými. Díky osvojení si vhodného zacházení se zvířaty mu to v budoucnu usnadní zvládnání mezilidských vztahů (Leugner et al., 2002).

V procesu edukačním lze canisterapii využít jako podporu rozvoje kognitivních funkcí, soustředěnosti a zmírnění možného neklidu. Rozvíjí schopnost spolupráce s ostatními a také verbální i neverbální komunikaci. (Stančíková & Šabatová, 2012)

3.2 Techniky využívané u dětí trpící PAS

Pan Miloš Velemínský (2007) zdůrazňuje, že je velmi důležité, aby si každý terapeut, který pracuje s jedincem s PAS, uvědomil jejich jedinečnost. Porozumění této jedinečnosti je klíčové pro úspěšný průběh terapie. Kromě toho je důležité znát způsoby, jakými klient s PAS komunikuje, jak dokáže zvládat stresové situace, jak reaguje na cizí osoby a na přítomnost zvířat. A podle zjištění zvolit vhodnou metodu.

3.2.1 Metoda observačně-strukturální canisterapie (O-SCT)

„Cílovou skupinou jsou primárně děti s autismem a mentální retardací, s projevy neporozumění řeči, s malými až žádnými komunikačními dovednostmi a s nižší frustrační tolerancí (Tvrdá, 2020, s. 114).“

Podle paní Andrei Tvrde (2020) je principem observačně-strukturální canisterapie je její neinvazivní forma, která se opírá zejména o znalost osobitého vnímání dítěte, které má diagnostikovaný autismus.

Pes zde plní pouze pomocnou roli a celou interakci řídí canisterapeut a nikoli pes. Ten je zde pouze v roli pomocníka. Je tedy nutné, aby byl canisterapeut náležitě vzdělán a měl značné vědomosti o dané cílové skupině (Bicková, 2020).

Metoda O-SCT je rozdělená na dvě části a to na část skupinovou a individuální. Ve skupinové části se využívá neinvazivní přístup. Canisterapeut používá různé pomůcky a působí se psem takovým způsobem, aby dětem něco sdělil, zaujal je a naučil je i něčemu novému. V druhé části canisterapeut pracuje s dítětem individuálně podle jeho potřeb a zvolených cílů (Matoušková, 2011).

3.2.2 Terapie za asistence zvířat (AAT)

Terapie u lidí trpící poruchami autistického bývá často časově náročná a výsledky se mohou projevit až po delší době. Například u nekomunikujících dětí můžeme sledovat první výsledky terapie až po několika měsících. Proto se stává, že se jako první začíná s aktivitami za asistence zvířat (AAA) a poté až s terapií za asistence zvířat (AAT) (Velemínský, 2007).

3.2.3 Polohování

Jedná se o fyzioterapeutickou metodu, která se využívá zejména u lidí s nemocí pohybového a nervového aparátu. Psi leží v těsné blízkosti pacienta. Díky vyšší tělesné teploty psa, dochází k prohřívání svalů a uvolňování křečí. Mimo to bývá také využívána u lidí bez fyzického handicapu jako relaxační technika (Velemínský, 2007).

3.3 Možné překážky v aplikaci metody canisterapie

Jednou z největších možných překážek a to ne jen u praktikování metody canisterapie je celkový nezáměr klienta. Dále existují i jiné komplikace, které se mohou dostavit. Jednou z takových může být například negativní vztah rodiny vůči psům. Nesmíme zapomenout ani na zdravotní rizika, jako jsou alergie či zoonózy (nemoci přenosné zvířaty). Důležité je také zmínit možnou emoční zainteresovanost. Kupříkladu nadměrnou fixaci na psa nebo dokonce žárlivost, která se může objevit při skupinových interakcích, kdy se klienti mohou

cítit frustrovaní, že se jim pes dostatečně nevěnuje. Pokud se tento problém však vhodně řeší a jeho odstranění je úspěšné může to skupinu naopak posílit (Matoušková, 2011).

3.4 Vzdělávání canisterapeutů v oblasti PAS

V České republice existuje několik organizací, které poskytují vzdělávání a školené pro canisterapeuty zaměřené na práci s klienty s poruchami autistického spektra. Tyto organizace nabízejí kurzy a semináře, které se zaměřují na vzdělávání canisterapeutů a možných způsobech a úskalích práce s lidmi s PAS. Poskytují informace o strategiích, které lze využít pro podporu a terapii klientů.

Jednou z organizací jsou například Pomocné tlapky, které nabízí školení canisterapeutů v oblasti práce s lidmi s PAS. Jejich program výuky zahrnuje teoretickou a praktickou část. V teoretické části se účastníci dozví základních informací o diagnostice a terapii. Praktická část zahrnuje trénink v komunikaci a práci s konkrétními případy klientů s PAS.

Dále je možné najít kurzy a semináře zaměřené na tuto problematiku v rámci vzdělávání pro canisterapeuty organizovaného různými institucemi, jako jsou univerzity nebo vzdělávací instituce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část bakalářské práce se věnuje výzkumu canisterapeutů, kteří pracují s dětmi trpícími poruchou autistického spektra (PAS). Hlavní cílem této části práce je získat poznatky o tom, jakým způsobem jsou canisterapeuti připraveni na výkon jejich práce s dětmi s PAS a jak se s touto problematikou v praxi potýkají.

K dosažení cíle výzkumu jsem zvolila kvalitativní výzkum vedený formou polostrukturovaných rozhovorů. Tento přístup nám umožní důkladně porozumět zkušenostem canisterapeutů s prací s dětmi s PAS a získat hlubší vhled do této oblasti.

V této praktické části popíšeme metodologii výzkumu, cíl výzkumu, metodu sběru dat, výzkumné otázky, výzkumný soubor a výsledky zkoumání.

Tato praktická část bakalářské práce má přispět k lepšímu porozumění přípravy canisterapeutů pro práci s dětmi s PAS a identifikovat oblasti, které je třeba v praxi zdokonalit.

Výsledky výzkumu by mohly být použity jako základ pro vytvoření lepších vzdělávacích programů pro canisterapeuty, kteří pracují s dětmi s PAS. Tyto programy by mohly pomoci zlepšit situaci v oblasti vzdělávání dětí s tímto druhem poruchy a vést ke zlepšení jejich celkového stavu. Výsledky výzkumu by také mohly sloužit jako podklad pro další výzkumné projekty v této oblasti a jako inspirace pro další terapeuty, kteří se zajímají o tuto problematiku.

4.1 Kvalitativní výzkum

Pro svou práci jsem zvolila již výše zmiňovaný kvalitativní výzkum. V posledních letech se výzkumy zaměřené na kvalitu dat a hlubší porozumění zkoumaného jevu stávají v pedagogickém oblastech stále více populárnějšími. Na rozdíl od kvantitativně orientovaných výzkumů, které vycházejí z pozitivistického přístupu k jednotné objektivní realitě, kvalitativně orientované výzkumy vycházejí z fenomenologie a připouštějí existenci více subjektivních realit. Tyto dvě formy výzkumu mají vliv na celý proces výzkumu. Od stanovení cílů až po samotnou analýzu dat (Chráška, 2016).

Hendl (2005) popisuje, že na začátku kvalitativního výzkumu vybírá výzkumník téma a stanovuje základní výzkumné otázky, které v může později v průběhu sběru a analýzy dat upravovat či rozšiřovat. Kvalitativní výzkum je proto považován za emergentní a pružný, neboť v průběhu výzkumu se vytvářejí nové hypotézy a rozhodnutí o modifikaci

výzkumného plánu. V průběhu sběru dat se výzkumník neustále učí a přehodnocuje své domněnky a závěry. Podobně jako detektiv hledá výzkumník a analyzuje informace, které osvětlují výzkumné otázky a provádí deduktivní i induktivní závěry.

4.2 Metody sběru dat

Pro výzkum jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, který je jednou z nejrozšířenějších metod sběru dat v oblasti výzkumu. Jedná se o verbální dialog mezi dvěma osobami. Charakteristickým rysem polostrukturovaného rozhovoru je, že jeho autor má předem připravený plán, který zahrnuje klíčová témata a otázky, jež chce během rozhovoru použít.

Podle pana Hendla (2005) lze kvalitativní výzkum provádět různými způsoby, zahrnujícími dotazníky s pevně stanovenými otázkami, neformální rozhovory, kde nejsou žádná pravidla a strukturované dotazování, které považuje za nejvhodnější metodu ke sběru dat. Forma strukturovaného rozhovoru má určitá pravidla, ale zároveň zůstává dostatečně flexibilní pro získání potřebných informací.

4.3 Cíle výzkumu

Cílem bakalářské práce bylo zjistit jaké mají canisterapeuti zkušenosti se vzděláváním v problematice poruch autistického spektra, jaké jsou nejčastější problémy, se kterými se canisterapeuti u dětí s PAS setkávají a jako poslední navrhnout ideální vzdělávacího programu vedoucího ke zlepšení situace v oblasti vzdělávání.

Dílní cíle výzkumu:

- 1) Zjistit jaké mají canisterapeuti možnosti ve vzdělávání v oblasti práce s dětmi trpící PAS.
- 2) Identifikovat nejčastější problémy, které se mohou vyskytnout při canisterapii u dětí s PAS.
- 3) Navrhnout možnosti ideálního vzdělávacího programu canisterapeutů pro práci s dětmi trpící poruchou autistického spektra s ohledem na nejnovější poznatky a praktické zkušenosti.

4.4 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky jsou klíčovým prvkem výzkumu a jejich formulace je zásadní pro úspěšný průběh výzkumného procesu. Osahují v sobě výzkumnou problematiku, kterou

výzkumník řeší. Jejich hlavní funkcí je definovat cíle a směr výzkumu a umožnit tím efektivnější sběr a analýzu dat.

Výzkumné otázky musí být jasně formulované, specifické a především relevantní pro oblast, kterou se výzkum zabývá. Správně formulované otázky by měly být schopny vést výzkumníka k získání poznatků a informací. Které jsou klíčové pro dosažení cílů výzkumu. Při tvorbě výzkumných otázek je důležité, aby výzkumník zohlednil kontext a cílovou skupinu, pro kterou je výzkum určen. Otázky by měly být srozumitelné a jednoznačné, aby respondentům bylo snadné na ně odpovědět. Dále by měly být formulovány tak, aby nebyly příliš ovlivněny vlastními předpoklady a představami výzkumníka, aby neovlivnily výsledky výzkumu.

Výzkumné otázky jsou také klíčové při návrhu výzkumného procesu, protože umožňují výzkumníkovi zaměřit se na důležité aspekty a neztrácet se v nevýznamných detailech. Kromě toho umožňují výzkumníkovi při analýze dat porovnat výsledky s cíli výzkumu a posoudit, zda byly dosaženy. Správně formulované výzkumné otázky tedy hrají klíčovou roli v úspěšném průběhu výzkumu a získání užitečných poznatků.

Výzkumné otázky:

- 1) Jaké jsou současné možnosti ve vzdělávání canisterapeutů v oblasti problematiky práce s dětmi s PAS?
- 2) Jaké jsou nejčastější problémy, se kterými se canisterapeut může při práci s dětmi s PAS potýkat?
- 3) Jak by měl vypadat ideální vzdělávací program zaměřený na správnou přípravu canisterapeuta, který pracuje s dětmi s PAS?

4.5 Výzkumný soubor

Základním kritériem pro výběr výzkumného souboru byli canisterapeuti, kteří se specializují na poskytování služeb dětem s poruchami autistického spektra, což je velmi specifická skupina respondentů. Jejich výběr proto vyžadoval pečlivé plánování a hledání potenciálních respondentů.

Vzhledem k tomu, že jde o odborníky se specifickou specializací, bylo získání respondentů k potřebným k výzkumu poměrně náročným procesem. Respondenty jsem oslovovala na základě doporučení od známých, kteří mi pomohli najít potenciální kandidáty. Celkem jsem oslovila sedm respondentů, kteří splňovali požadavky výzkumu.

Nakonec jsem měla možnost provést rozhovor se čtyřmi respondenty, kteří mi poskytli cenné informace a odpovědi pro mou bakalářskou práci. Každý s respondentů mě požádal o anonymitu, což bylo pro mě samozřejmostí, a jejich jména tedy nebyla zahrnuta do výzkumného souboru.

Předem jsem respondentům zaslala e-mail, ve kterém jsem jim stručně vysvětlila cíle mého výzkumu a požádala je o spolupráci. Zároveň jsem je ujistila, že data, které budou během rozhovoru získána, budou použita pouze pro účely mé bakalářské práce a nebudou nikde jinde zveřejněna bez jejich souhlasu.

Výzkum se konal v březnu roku 2022 a rozhovory s respondenty kvůli velké vzdálenosti a časového vytížení probíhaly prostřednictvím videohovorů na sociálních sítích. V průběhu rozhovorů byl zaznamenáván zvuková záznam, který jsem následně převedla do psané formy. Respondenti předem souhlasili s nahráváním našeho rozvorou, ale v souladu s jejich přáním nebyly nahrávky nikde zveřejněny.

Výběr specifického výzkumného souboru měl však své výhody. Tím, že jsem oslovila pouze canisterapeuty specializující se na děti s poruchami autistického spektra, měla jsem jistotu, že respondenti budou dobře informovaní a budou moci poskytnout přesné a relevantní informace. Díky tomu jsem mohla výzkum zaměřit přesně na téma, které mě zajímalo, a získat hlubší poznání do problematiky terapeutické práce s touto specifickou skupinou dětí.

Proces získání respondentů byl náročný, ale nakonec jsem byla velmi spokojená s výsledky. Rozhovory s respondenty byly velmi příjemné a poskytly mi cenné informace a náhledy do tématu. Tento kvalitativní přístup k výzkumu mi umožnil získat hlubší poznání do problematiky a porozumět tématu z pohledu odborníků na danou problematiku. Celkově se ukázalo, že výběr specifického výzkumného souboru přinesl mnoho výhod, a pomohl mi tak lépe porozumět problematice terapeutické práce s dětmi s poruchami autistického spektra.

Tabulka 1: Výzkumné vzorky

	Pohlaví	Délka praxe
Respondent 1	Žena	12 let
Respondent 2	Žena	2 roky

Respondent 3	Žena	7 let
Respondent 4	Žena	5 let

4.5.1 Audiozáznam

Podle Miovského (2006) je zvukový záznam fáze získávání dat pro výzkumníka velmi užitečný, protože mu umožňuje snadno zachytit všechny kvality mluveného slova, jako je síla hlasu, délka pauz a řečové vady, aniž by musel zapisovat každé slovo. Navíc se snažíme minimalizovat technické rušení výzkumného kontaktu s účastníkem tím, že mikrofon umístíme tak, aby byl co nejméně viditelný a nepřekážel.

Další důležitou výhodou zvukového záznamu polostrukturovaných rozhovorů je, že umožňuje výzkumníkovi provádět detailní analýzu rozhovoru a získat hlubší porozumění tématu zkoumaného výzkumu. Výzkumník může poslouchat záznam opakovaně, zkoumat výrazy a intonaci, a identifikovat tematické vzorce, které by jinak mohly uniknout jeho pozornosti. To může vést k objevům a interpretacím, které by jinak nemohly být získány.

Nicméně, výzkumník musí být opatrný při používání zvukového záznamu, aby dodržel etické a právní normy. Je důležité získat souhlas účastníků výzkumu a zajistit, aby byly dodrženy zákony o ochraně osobních údajů a soukromí. Výzkumník by měl také být citlivý k potenciálním problémům, jako je zneužití dat nebo ohrožení účastníků, a měl by jednat s respektem a etikou vůči všem zúčastněným osobám.

4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT

K získání klíčových informací z rozhovoru použiji audiozáznam celého rozhovoru. Ten následně převedu do psané podoby. S využitím metody otevřeného kódování analyzuju a kategorizuju jednotlivé aspekty rozhovoru, abych mohla získat užitečné poznatky a data pro mou práci.

Otevřené kódování polostrukturovaného rozhovoru je proces, kdy jsou data získaná během rozhovoru systematicky kategorizována, aby se identifikovaly klíčové témata v odpovědích respondentů. Při otevřeném kódování kódovač prochází každou odpověď a určuje, ke kterému tématu nebo kategorii patří.

Kódování polostrukturovaného rozhovoru může poskytnout výzkumníkům cenné informace o názorech, pocitech a zkušenostech respondentů. Tento proces může také odhalit skryté trendy a téma, která by v jiném případě mohla zůstat nepozorována.

Po dokončení kódování a kategorizace odpovědí respondentů je nutné se zaměřit na hledání vztahů mezi jednotlivými kategoriemi. Tento proces umožní získání hlubších poznatků o vztazích mezi různými tématy a může ukázat, jak jsou témata propojena a jak mohou ovlivnit výsledky výzkumu. Vztahy mezi kategoriemi mohou být například hierarchické, kdy je jedna kategorie nadřazená ostatním, nebo mohou být více rovinné a vzájemně propojené.

Výsledky zpracování výzkumu by měly být prezentovány v podobě srozumitelné a přehledné formy, aby byly snadno pochopitelné pro širší publikum. Zpráva by měla obsahovat nejenom výsledky, ale také interpretaci a diskuzi výsledků v kontextu dané problematiky. Důležité je také uvést omezení výzkumu a doporučení pro další výzkum v této oblasti.

Postup při zpracovávání výzkumu:

- 1) Přepis audiozáznamu
- 2) Kódování
- 3) Kategorizace
- 4) Výsledky řešení

5 ANALÝZA DAT A KÓDOVÁNÍ

V této podkapitole se budeme věnovat samotné analýze dat získaných s rozhovory s respondenty. Nejprve jsem u každého rozhovoru použila otevřené kódování, kdy jsem barevně zvýraznila výpovědi respondentů. Poté jsem seskupila jednotlivé kódy do kategorií podle vzájemné souvislosti a ty jsem dále popisovala.

Po seskupení kódů do kategorií jsem provedla interpretaci výsledků. Jednotlivé kategorie jsem dále analyzovala a snažila se najít společné vlastnosti a rysy, které se v kategoriích objevují. Pomocí této analýzy jsem identifikovala hlavní témata, která se v rozhovorech opakovala a která jsou klíčová pro výzkum.

V další fázi jsem se zaměřila na hledání vztahů mezi jednotlivými tématy a kategoriemi. Snažila jsem se najít souvislosti a vzájemné ovlivňování jednotlivých témat. Tyto vztahy jsem dále zaznamenala a popisovala výsledky v rámci výzkumné zprávy.

Celkově byla analýza dat velmi důležitou fází výzkumu. Pomohla mi získat hlubší pochopení tématu a identifikovat klíčové výsledky. Díky této analýze jsem mohla odpovědět na otázky výzkumu a získat cenné poznatky.

5.1 Kódy

Tabulka 2: Kódy

Název kategorie kódů	Kódy
Zlepšení kvality života klienta	zlepšení kvality života, porozumění sobě a okolí, sociální učení, emoční dovednosti, sensorické potřeby, spolupráce s rodiči, praktický trénink, praxe s pacienty, specifické potřeby, práce s poruchami, psychologie, spolupráce, individuální potřeby
Požívané techniky s klienty	praktické zkušenosti s terapií různých věkových skupin, terapeutická komunikace, terapeutické hry, vizuální pomůcky, behaviorální terapie, aplikovaná behaviorální analýza, terapeutické přístupy, sensorická integrace, hry,
Práce s dětmi s PAS	Zkušenosti s canisterapií, práce s dětmi s PAS, poruchy autistického spektra, canisterapie pro děti s PAS, děti s PAS, terapeutický pes

Porozumění PAS	Porozumění PAS, problémy, terapie, cíle, důležitost porozumění PAS, riziko, rozpoznávání potřeb, přizpůsobení přístupu, nedostatek porozumění poruše, neznalost potřeb, stres, úzkost
Vzdělávání a praxe	praxe a vzdělávání, spolupráce s odborníky, specializované kurzy a semináře, neustálé vzdělávání, vzdělávání, semináře, praxe, canisterapeuti, techniky, canisterapeut, vzdělávání, ADHD

5.1.1 Zlepšení kvality života klienta

První kategorie se věnuje odpovědím canisterapeutů v oblasti témat a dovedností, které jsou klíčové pro úspěšnou terapii a podporu klienta při zlepšování kvality jeho života.

Díky správně vedené terapii může dojít ke zlepšení komunikace, porozumění sobě a svému okolí. Jak uvedla Respondentka č.1: *„Práce canisterapeuta s dětmi trpícími PAS je velmi důležitá, protože pomáhá těmto dětem rozvíjet sociální, komunikační a emoční dovednosti, což zvyšuje jejich samostatnost a kvalitu života.“* Respondentka č.3 vidí význam také v dalších pozitivních odvětvích: *„Terapie s pomocí zvířat může také pomoci zlepšit pozornost, snížit úzkost a zlepšit celkovou kvalitu života.“* S tímto tvrzením se ztotožňuje také Respondentka č.2: *„...může pomoci snížit úzkost a stres spojený s poruchou.“* Respondent č.4 taktéž sdílí stejný názor: *„Práce canisterapeuta s dětmi trpícími PAS má velký význam, protože pomáhá těmto dětem a jejich rodinám překonat mnoho bariér a dosáhnout většího sebevědomění a nezávislosti“*

Jednou z uváděných oblastí, na které se všichni respondenti nezávazně shodli je důležitost komunikace s rodinou dítěte a ostatními odborníky v průběhu terapie. Respondentka č.1 ve své odpovědi uvedl, že je na cestě k úspěchu důležitý: *„...rozvoj spolupráce s rodiči a dalšími profesionály, kteří se podílejí na léčbě dítěte.“*

5.1.2 Používané techniky s klienty

Volba správné techniky při práci s dítětem s PAS je klíčovým prvkem. Jejich cílem je nejen zlepšit kvalitu života dětí s PAS, ale také pomáhat v porozumění sobě a svému okolí.

Respondentka č.1 uvádí: *„Canisterapeut by měl rozvíjet své dovednosti a používané techniky, tedy terapeutickou komunikaci s dětmi s PAS, strategii pro podporu sociálního*

učení a rozvoje emocionálních dovedností, využití terapeutických her pro zlepšení interakce, porozumění sensorickým a motorickým potřebám dětí s PAS.“

K tomu Respondent č.2 dodává: *„Ideální vzdělávací program pro canisterapeuta pracujícího s dětmi s PAS by měl být interdisciplinární a zaměřený na praktické dovednosti. Tento program by měl obsahovat kurzy z oblasti psychologie, sensorické integrace, her a aktivit, které podporují sociální učení a rozvoj emocionálních dovedností.*“ Formu hry jako součást terapie také aplikuje Respondent č.4: *„V průběhu mé kariéry jsem získal mnoho vědomostí a technik a naučil se používat hru a umění jako terapeutické nástroje.*“

Existují různé možnosti technik, které během canisterapie uplatňovat. Respondentka č.3 popisuje: *„...je důležité, aby canisterapeut měl znalosti a dovednosti v oblasti speciálního vzdělávání a terapeutických metod. Je užitečné, umět pracovat v oblastech, jako jsou sensorické problémy, emocionální regulace, sociální interakce a využití technologií pro podporu rozvoje a učení dětí s PAS.*“

5.1.3 Práce s dětmi s PAS

V této kategorii se věnujeme práci s dětmi s PAS a jejich terapii pomocí canisterapie. Canisterapie je forma terapie, při které se využívají zvířata, obvykle si, k poskytnutí podpory, úlevy a zlepšení fyzického i psychického zdraví lidí. U dětí s PAS je canisterapie velmi efektivní formou terapie a v posledních letech si získává na větší oblibě. Správnou cestou může vést ke zlepšení mnoha aspektů života dítěte.

Jak potvrzují i naši respondenti, pracovat s dětmi s PAS vyžaduje specifický přístup a zkušenosti. Respondentka č.1 řekla: *„Mám více než desetileté zkušenosti s prací jako canisterapeut u dětí s PAS...12 let. Během této doby jsem se setkala s různými typy poruch z autistického spektra...“* Podobně Respondentka č.3: *„Pracuji jako canisterapeut u dětí s PAS již několik let. Tentto rok to bude již 7. Mám zkušenosti s různými typy terapií včetně ATT, kde využívám psa jako terapeutického pomocníka.*“ Je tedy důležité, aby canisterapeut měl trpělivost, porozumění a respektoval individuální potřeby každého dítěte.

Respondentka č.2 se věnuje canisterapii po dobu 2 let vypověděla: *„Mým hlavním cílem je zlepšit sociální dovednosti a interakce, komunikaci a navazování vztahů.*“ Toho chce docílit za pomoci využití právě terapeutického psa. Respondentka č.2 dodává: *„Práce s terapeutickým psem pomáhá zlepšit sociální dovednosti, komunikaci a navazování vztahů. Také může pomoci snížit úzkost a stres spojený s poruchou.*“ To potvrzuje

Respondentka č.3: *„Terapie s pomocí zvířat může pomoci zlepšit pozornost, snížit úzkost a zlepšit celkovou kvalitu života dítěte s PAS.“* Zkušenosti Respondentky č.4 při práci s dětmi s PAS jsou: *„Moje zkušenosti zahrnují rozvoj komunikace, sociálních dovedností, sebereflexe, emocionálního rozvoje...“*

Všechny uvedené odpovědi nám potvrzují důležitost práce s dětmi s PAS a využití canisterapie jako účinné terapeutické metody, která může pomoci těmto dětem zlepšit kvalitu svého života.

5.1.4 Porozumění PAS

Třetí kategorie se zaměřuje na to, jak důležité je dostatečné porozumění specifickým potřebám dětí s PAS.

Děti s PAS mají specifické potřeby, a proto je důležité, aby canisterapeuti měli dostatečné porozumění těmto potřebám a uměli tak i přizpůsobit terapeutický proces, aby byl pro děti co nejefektivnější.

Výše popsané tvrzení ve své odpovědi potvrzuje také respondent č.1: *„Porozumění PAS je pro práci canisterapeuta naprosto nezbytné. Bez toho, aby canisterapeut pochopil specifické potřeby a omezení dětí s PAS, bude mít problémy při vývoji individuálního plánu terapie, který by pomohl dítěti dosáhnout svých cílů.“* Respondent č.2 uvádí: *„Bez znalostí a porozumění k této poruše by canisterapeut nemohl plně pomoci dítěti a rozeznat specifické potřeby dítěte.“*

Jak už jsme zmiňovali, děti s PAS jsou velmi specifickou skupinou, která vyžaduje zvláštní přístup a pozornost. Pokud canisterapeut nemá dostatečné znalosti v oblasti práce s dětmi s PAS, může se stát, že při své práci u takového dítěte způsobí více škody než užitku. Nejenže se nebude schopen vypořádat s problémy a specifickými potřebami dítěte, ale může také vést k frustraci a ztrátě důvěry dítěte v terapeutický proces. Respondent č.2 ve své odpovědi uvádí: *„Například pokud by canisterapeut nevěděl, jak dítě reaguje na dotek, mohl by psa použít k doteku dítěte a vyvolat tím u něj stres a úzkost.“* Respondent č.4 říká: *„Může se stát, že canisterapeut přijde s plánem, jak pracovat s dítětem, ale nedokáže se adaptovat na situaci, kdy dítě nechce spolupracovat nebo vyjadřuje své potřeby a emoce jiným způsobem, než jaký by si terapeut představoval.“* Respondentka č.1 popisuje: *„Pokud canisterapeut využívá příliš mnoho verbálních pokynů nebo se snaží příliš rychle posunout dítě do nového úkolu, může tento přístup vést k frustraci a stresu u dítěte s PAS.“*

Proto je klíčové, aby canisterapeut měl dostatečnou kvalifikaci, zkušenosti a odborné znalosti v oblasti práce s dětmi s PAS, aby byl schopen poskytnout jim adekvátní podporu a péči.

5.1.5 Vzdělávání a praxe

Vzdělávací programy pro canisterapeuty by měly zahrnovat nejen teoretické znalosti o autismu a dalších poruchách vývoje, ale také praxi v terapii s dětmi s PAS. Canisterapeut by měl být schopen identifikovat jednotlivé symptomy a reakce, a přizpůsobit terapii specifickým potřebám dítěte.

„Nabyla jsem svých zkušeností a dovedností zejména skrze již dlouholetou praxi, neustále vzdělávání a spolupráci s ostatními terapeuty a odborníky v oboru. Také jsem navštěvovala specializované kurzy a semináře“ Uvedla respondentka č.1, která se canisterapii u dětí s PAS věnuje více než 10 let. K tomu respondentka č.1 dodává: *„Vzdělávací program pro canisterapeuta by měl obsahovat kombinaci teoretických znalostí a praktických dovedností. Teoretická část by měla být zaměřena na porozumění poruchám autistického spektra a na terapeutické přístupy. Praktická část by měla zahrnovat trénink v terapeutických technikách.“* Respondentka č.2 uvedla: *„Většinu svých zkušeností a vědomostí jsem získala během vzdělávacích programů a praxe v terapeutickém prostředí.“* Respondentka č.3 zmiňuje: *„V průběhu mé kariéry jsem získala mnoho zkušeností a technik z odborných konferencí a workshopů.“* K tomu přidává Respondentka č.3 komentář: *„Ideální vzdělávací program pro canisterapeuta působícího u dětí s PAS by měl být komplexní a zahrnovat základní teoretické znalosti o poruše, včetně symptomů, diagnostiky a terapeutických přístupů. Zároveň by měl program být pružný a přizpůsobitelný potřebám a možnostem jednotlivých canisterapeutů.“* Tento názor sdílí také Respondent č.4, který říká: *„Ideální vzdělávací program pro canisterapeuty pracující s dětmi s PAS by měl být zaměřen na poskytování praktických a interaktivních zkušeností, aby mohli terapeuti získat znalosti a dovednosti potřebné k efektivní práci s dětmi s PAS.“*

Důležité je také hledání dalších možností vzdělávání a růstu v týkající se dané problematiky, jak odpověděl Respondent č.4: *„Doporučil bych tedy všem ostatním canisterapeutům, aby neustále hledali příležitosti pro další vzdělávání a praxi...“* a s tímto tvrzením nelze nic jiného než souhlasit. *„Doporučuji ostatním canisterapeutům účastnit se podobných vzdělávacích programů, aby se naučili nové techniky a získali více zkušeností.“*

uvedla respondentka č.2., která dodává: *„...je důležité se vzdělávat v oblasti práce s dětmi s dalšími poruchami, jako je například ADHD.“*

6 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Zde se budu věnovat interpretaci dat a odpovím na čtyři dílčí výzkumné otázky (DVO), která jsem si na začátku stanovila v souvislosti s mým výzkumem zaměřeným na přípravu canisterapeutů na výkon práce s dětmi trpící PAS.

DVO 1: Jaké jsou současné možnosti ve vzdělávání canisterapeutů v oblasti problematiky práce s dětmi s PAS?

Pro získání odpovědi na tuto otázku jsem využila informací získaných během rozhovoru s respondenty. Existuje mnoho možností, jak se canisterapeuti mohou vzdělávat a zdokonalovat své techniky v oblasti práce s dětmi s PAS.

Jednou z nejlepších metod je účast na specializovaných kurzech a seminářích, které jsou zaměřeny na tuto problematiku. Tyto kurzy a semináře poskytují canisterapeutům možnost získat nové vědomosti a dovednosti, naučit se nové techniky a výukové metody, a diskutovat s dalšími odborníky v oboru.

Další možností pro canisterapeuty je účast na odborných konferencích, kde mohou získat nové informace a sdílet své zkušenosti s ostatními. Tyto akce jsou vynikající příležitostí pro canisterapeuty, kteří chtějí zlepšit své dovednosti a navázat kontakty s dalšími profesionály v oboru.

Canisterapeuti by se také měli snažit získat zkušenosti z praxe. Praxe v terapeutickém prostředí je nezbytná pro rozvoj canisterapeuta, protože to umožňuje získat praktické zkušenosti a naučit se uplatňovat teoretické znalosti v reálných situacích. Navíc, být součástí týmu s dalšími terapeuty a odborníky v oboru může canisterapeutovi pomoci při řešení složitých situací a při hledání nových způsobů práce.

Canisterapeuti by také měli hledat možnosti pro rozvoj svých dovedností v oblasti hry a umění. Tyto nástroje jsou velmi účinné v práci s dětmi s PAS, a proto je důležité, aby canisterapeuti uměli využít jejich potenciál.

DVO 2: Jaké jsou nejčastější problémy, se kterými se canisterapeut může při práci s dětmi s PAS potýkat?

Během rozhovoru s respondenty jsem získala důležité informace, které mi pomohly zodpovědět jednu z klíčových otázek týkající se práce s dětmi s PAS. Všichni respondenti se shodli na jednom faktoru, který může mít významný vliv na výsledky terapie - a to je

nedostatečné porozumění specifickým potřebám, výzvám a omezením u dětí s PAS. Konkrétně jde o problémy, jako je přílišná závislost na verbálních instrukcích a rychlé přecházení na nové úkoly, aniž by byly respektovány potřeby a tempo dítěte. Tyto chyby mohou vést ke zvýšené frustraci a stresu u dítěte.

Je důležité zdůraznit, že každé dítě s PAS má své specifické potřeby a výzvy, takže nelze očekávat, že existuje nějaký univerzální přístup, který bude fungovat stejně pro všechny. Proto je důležité, aby canisterapeuti získali potřebné znalosti a praxi v oblasti práce s dětmi s PAS, aby mohli poskytnout efektivní terapii a pomoci dětem dosáhnout svých cílů.

DVO 3: Jak by měl vypadat ideální vzdělávací program zaměřený na správnou přípravu canisterapeuta, který pracuje s dětmi s PAS?

Pro získání odpovědi na tuto otázku jsem využila informací získaných během rozhovoru s respondenty. Uvedené odpovědi se shodují v tom, že ideální vzdělávací program pro canisterapeuta pracujícího s dětmi s PAS by měl být kombinací teoretických znalostí a praktických dovedností, které by měly být zaměřeny na porozumění poruchám autistického spektra, terapeutické přístupy a techniky, využití vizuálních pomůcek a sensorické integrace. Dále by měl být zaměřen na spolupráci s rodinami a dalšími profesionály, kteří se problematikou PAS také zabývají (psychologové, pedagogové, logopedi...) a měl by být pružný a přizpůsobitelný potřebám a možnostem jednotlivých terapeutů. Vzdělávací program by měl být interdisciplinární a měl by zahrnovat kurzy z oblasti psychologie a vzdělávání dětí s PAS, terapeutické komunikace a interakce, her a aktivit, které podporují sociální učení a rozvoj emocionálních dovedností. Důležitou součástí by měla být praxe s reálnými pacienty, aby si studenti mohli osvojit praktické zkušenosti v reálném terapeutickém prostředí.

7 SHRnutí VÝzkUMU

Výzkum zaměřený na přípravu canisterapeutů na práci s dětmi trpící PAS (poruchou autistického spektra) byl proveden za účelem zjištění možností ve vzdělávání canisterapeutů zaměřující se na tuto problematiku. Výzkum se soustředil na to, jakým způsobem mohou být canisterapeuti vzděláváni, aby byli co nejlépe připraveni na práci s dětmi s PAS. Zaměřoval se také na to jaké nejčastější chyby, kterých se canisterapeut může při práci s dítětem s PAS dopustit a jak by měl vypadat ideální vzdělávací program v oblasti canisterapie a práce s dětmi s PAS.

Z výzkumu jsme zjistili, že existují různé možnosti vzdělávání pro canisterapeuty, kteří chtějí zlepšit své schopnosti v práci s dětmi s PAS. Mezi tyto možnosti patří například specializované a certifikované kurzy, semináře a odborné konference. Výzkum ukázal, že neúčinnější způsob vzdělávání se pro canisterapeuty je kombinace teorie a praxe, kdy se canisterapeuti učí základy teorie a poté je mohou vyzkoušet v praxi.

Nejčastější chyby, kterých se canisterapeuti při práci s dětmi s PAS dopouštějí, jsou nedostatečná komunikace s rodinou, nedostatečné porozumění potřebám dítěte s PAS a nedostatečné zapojení dítěte do terapeutického procesu. Důležité je, aby canisterapeut měl nejen znalosti o poruše autistického spektra, ale také schopnosti jako je empatie, trpělivost a kreativita.

Výzkumníci také identifikovali klíčové prvky, které by měly být součástí ideálního vzdělávacího programu pro canisterapeuty, kteří pracují s dětmi s PAS. Tyto prvky zahrnují rozvoj dovedností v oblasti komunikace s rodinou, pochopení potřeb dítěte s PAS, využití technologií a pomůcek při terapii a integraci dítěte s PAS do terapeutického procesu. Důležité je, aby vzdělávací program byl flexibilní a mohl být přizpůsoben potřebám a schopnostem jednotlivých canisterapeutů.

Celkově lze říci, že výzkum ukázal, že vzdělávání canisterapeutů je klíčové pro zlepšení kvality péče poskytované dětem s PAS. Vzdělávací program by měl být komplexní, kombinující teorii a praxi a měl by zahrnovat klíčové prvky, jako je rozvoj komunikačních schopností, pochopení potřeb dítěte s PAS a využití technologií a pomůcek.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zabývala přípravou canisterapeutů na práci s dětmi trpícími poruchami autistického spektra (PAS). Hlavními cíli výzkumu bylo zjistit, jaké jsou nyní možnosti v oblasti vzdělávání canisterapeutů, jaké jsou nejčastější chyby, kterých se dopouštějí canisterapeuti při práci s dětmi s PAS a navrhnout ideální program zaměřený na vzdělávání v této oblasti.

Práce s dětmi s PAS je velmi specifická a vyžaduje porozumění. V teoretické části jsem se jako první zabývala samotnou canisterapií – rozeznala jsem různé druhy této terapie, nastínila historii, podmínky pro praktikování a další důležité pojmy. Poté jsem se věnovala poruchám autistického spektra a popsala jednotlivé poruchy, problémové oblasti a vzdělávání dětí s PAS.

Praktická část bakalářské práce se již zaměřovala na samotný výzkum v oblasti přípravy canisterapeutů, kteří pracují s dětmi s PAS. K výzkumu byl zvolen kvalitativní přístup a byly použity polostrukturované rozhovory s canisterapeuty, kteří se zabývají problematikou práce s dětmi s PAS. Výsledky z rozhovorů byly uskutečněny pomocí otevřeného kódování, kdy byly jednotlivé kódy zařazeny do čtyř kategorií a popsány. Zjišťovali jsme především odpovědi na tři hlavní dílčí otázky. První otázkou bylo, jaké jsou současné možnosti ve vzdělávání canisterapeutů v oblasti problematiky práce s dětmi s PAS. Druhá otázka se soustředila na možné problémy, se kterými se canisterapeuti mohou při práci s touto specifickou skupinou potýkat, a poslední otázka se zaměřila na návrh ideálního vzdělávacího programu, který by byl pro canisterapeuty přínosný.

Výsledky ukázaly, že všichni dotázaní canisterapeuti pravidelně navštěvují vzdělávací semináře a kurzy, konzultují svou práci s ostatními odborníky v oboru, účastní se odborných konferencí a především prohlubují své znalosti prostřednictvím praxe. Jedním z nejčastějších problémů, který se může během terapie vyskytnout, je nedostatečná znalost specifických potřeb dítěte s PAS. Canisterapeuti například často používají velké množství verbálních instrukcí, rychle přecházejí na nové úkoly a nerespektují potřeby dítěte. Ideální vzdělávací program by měl zahrnovat kombinaci teoretických znalostí a praktických dovedností, včetně porozumění poruchám autistického spektra, návrhu terapeutických přístupů a technik, spolupráce s rodinou, terapeutické komunikace a oblasti psychologie.

Canisterapie je cenný nástroj pro léčbu dětí s poruchami autistického spektra. Kvalifikování a zkušenosti terapeuti jsou však nezbytní pro účinnost této terapie a zabránění

potenciálních škodlivých důsledků pro dítě. Canisterapeuti by měli mít otevřenou mysl a být schopni přizpůsobit terapii jedinečným potřebám každého dítěte s PAS.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

- Attwood, T. (2007). *The Complete Guide to Aspergers Syndrome*. Jessica Kingsley Publishers London and Philadelphia. 978 1 84310 669 2
- Bicková, J. (2020). *Zooterapie v kostce* (1.). Portál.
- Čadilová, V., & Žampachová, Z. (2012). *Metodika práce se žákem s poruchami autistického spektra*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Chráska, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu*. Grada Publishing.
- Eisertová, J. (2006). *Odborné aktivity v canisterapii*. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta.
- Galajdová, L., & Galajdová, Z. (2011). *Canisterapie*. Portál.
- Havrdová, Z. (1999). *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizoři v sociální práci*. Osmium.
- HELPPES. (2018). *HELPPES, canisterapie*. <https://helppes.cz/canisterapie/>
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum* (1st ed.). Portál.
- Iovannone, R., Dunlap, G., Huber, H., & Kincaid, D. (2003). Effective Educational Practices for Students with Autism Spectrum Disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*. <http://www.hammill-institute.org/>
- Kalinová, V. (2003). *Systém vzdělávání v oblasti canisterapie*. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta.
- Kohoutková, L. (2023). *Základní informace o Rettově syndromu*. Spolek Rodičů a Přátel Děvek s Rettovým Syndromem. <https://www.rett-cz.com/rettuv-syndrom/co-je-rettuv-syndrom/>
- Leugner, S., Winkelmayr, R., & Simon, R. (2002). *Mensch und Tier. Eine harmonische Beziehung*. Norka.
- Levinson, B. (1969). *The dog as a "co-therapist."* Muhlenberg Press.
- Matoušková, P. (2011). *Percepce canisterapie v sociálních službách pro děti s poruchou autistického spektra a jejich rodiny*. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní výzkum a metody v psychologickém výzkumu*. Grada Publishing.

- Nerandžič, Z. (2006). *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit*. Albatros.
- Paspoint. (n.d.). *Sociální interakce a sociální chování*.
<https://www.paspoint.cz/charakteristicke-projevy/>
- Pejšochová, J., & Makovská, Z. (2009). Dětský autismus - základní projevy a význam časné diagnostiky. *Československá Psychologie*.
- Podrápská, J. (2009). Canisterapie, pes jakou součástí sociálních služeb. *Sociální Služby*.
<https://www.socialnisluzby.eu/assets/pdf/socialni-sluzby-5-2009.pdf>
- Pomocné tlapky o.p.s.* (2023). <https://www.pomocnetlapky.cz/>
- Pragerová, K., & Sirotková, J. (2020). *Asistenční pes pro dítě se zdravotním postižením*. Pasparta Publishing.
- Radková, I., & Hořejší, R. (2018). *Aspergerův syndrom, život pod společenským tlakem*. Galén.
- Rugaas, T. (2007). *Konejšivé signály*. PLOT.
- Šichnářková, S. (2012). *Konstrukce přínosů a komplikací canisterapie při práci s dětmi se zdravotním postižením u canisasistentů a specialistů v pomáhajících profesích*. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií.
- Šoltésová, D. (2016). *Intervence s asistenciou psův, úvod do teórie a praxe*. Prešovská univerzita.
- Stančíková, M., & Šabatová, J. (2012). *Canisterapie v teorii a praxi*. Sdružení Piafa.
- Švarcová, I. (2011). *Mentální retardace*. Portál.
- Thorová, K. (2016). *Poruchy autistického spektra*. Portál.
- Turkington, C. (2007). *The Encyclopedia of Autism Spectrum Disorders*. Fact On File.
- Tvrdá, A. (2020). *Canisterapie, zvíře v sociálních službách*. PLOT.
- Uta, F., & Francesca, H. (2005). Autism spectrum disorder. *Elsevier Inc.*
[https://www.cell.com/current-biology/fulltext/S0960-9822\(05\)01103-6#](https://www.cell.com/current-biology/fulltext/S0960-9822(05)01103-6#)
- Velemínský, M. (2007). *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Dona.
- Vocilka, M. (1995). *Autismus a možnosti výchovné praxe*. Septima.
- Volkmar, F., Paul, R., Klin, A., & Cohen, D. (2005). *Handbook of Autism and Pervasive*

Developmental Disorders (3rd ed.). Wiley.

Vysloužilová, M. (2014). VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ S AUTISMEM PATŘÍ K NEJTĚŽŠÍM DISCIPLÍNÁM SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY. *Škola All Inclusive*.

Záhoráková, D., & Marásek, P. (2009). Rettův syndrom. *Cesk Slov Neurol N*.
<https://www.rett-cz.com/res/archive/007/000848.pdf?seek=1444239553>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IAHAIO	International Association of Human-Animal Interaction Organizations (Mezinárodní asociace organizací zabývající se vztahy mezi lidmi a zvířaty)
AOVZ	Asociace zastánců odpovědného vztahu I malým zvířatům
AAA	Animal Assited Activities (Aktivity za asistence zvířat)
AAT	Animal Assisted Therapy (Terapie za asistence zvířat)
AAE	Animal Assisted Education (Vzdělávání za asistence zvířat)
AACR	Animal Assisted Crisis Response (Krizová intervence za asistence zvířat)
AAI	Animal Assisted Intervetion (Zvíře asistující intervenci)
PAS	Poruchy autistického spektra
O-SCT	Observačně-strukturální canisterapie
DVO	Dílčí výzkumné otázky

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Výzkumné vzorky.....	39
Tabulka 2: Kódy	42

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky do rozhovoru s respondenty

Příloha P II: Rozhovor s Respondentem č. 1

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY DO ROZHOVORU S RESPONDENTY

1. Popište mi a rozveďte, jaké máte zkušenosti s prací jako canisterapeut u dětí s poruchou autistického spektra (dále jen PAS) a jak dlouho se jí věnujete?
2. Jaký význam vidíte v práci canisterapeuta s dětmi trpící PAS?
3. V rámci Vaší kariéry jako canisterapeut u dětí s PAS jste nasbíral/a spoustu vědomostí, technik a zkušeností. Popište formu (formy), kterou jste nabyl/a tyto vlastnosti a znalosti. Pokuste se uvést i důvod, proč byste danou formu doporučil jinému canisterapeutovi či nikoliv.
4. Jaký je Váš názor na důležitost porozumění PAS pro práci canisterapeuta?
5. Jaké jsou nejčastější problémy, kterými se canisterapeut dopouští při práci u dětí s PAS? Popište detailně takovou situaci (situace).
6. Jaké jsou další oblasti, ve kterých by se měl canisterapeut podle Vás dál vzdělávat a rozvíjet své dovednosti, aby mohl úspěšně pracovat s dětmi trpící PAS? Uveďte i důvod, proč jsou takové dovednosti důležité a jak je v praxi lze využít.
7. Jak by podle Vás měl vypadat ideální vzdělávací program pro canisterapeuta působící u dětí s PAS? Reflektujte do vaši vize své vlastní zkušenosti, které jste během kariéry nasbíral.

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 1

Popište mi a rozved'te, jaké máte zkušenosti s prací jako canisterapeut u dětí s poruchou autistického spektra (dále jen PAS) a jak dlouho se jí věnujete?

Mám více než desetileté zkušenosti s prací jako canisterapeut u dětí s PAS. Pro Váš výzkum lépe řečeno 12 let. Během této doby jsem se setkala s různými typy poruch z autistického spektra a získal jsem mnoho praktických zkušeností s terapií. Pracoval jsem s dětmi různých věkových skupin, od předškolního věku až po teenageři.

Jaký význam vidíte v práci canisterapeuta s dětmi trpící PAS?

Práce canisterapeuta s dětmi trpícími PAS je velmi důležitá, protože pomáhá těmto dětem rozvíjet sociální, komunikační a emoční dovednosti, což zvyšuje jejich samostatnost a kvalitu života. Canisterapeut také pomáhá dětem s PAS naučit se lépe porozumět sobě samým a rozvíjet zdravý vztah s okolním světem.

V rámci Vaší kariéry jako canisterapeut u dětí s PAS jste nasbíral/a spoustu vědomostí, technik a zkušeností. Popište formu (formy), kterou jste nabyl/a tyto vlastnosti a znalosti. Pokuste se uvést i důvod, proč byste danou formu doporučil jinému canisterapeutovi či nikoliv?

Nabyla jsem si svých vědomostí a dovedností zejména skrze již dlouholetou praxi, neustálé vzdělávání a spolupráci s ostatními terapeuty a odborníky v oboru. Navštěvovala jsem také specializované kurzy a semináře. Doporučuji ostatním canisterapeutům, aby se neustále vzdělávali a hledali nové zdroje informací, ale zároveň se snažili udržet rovnováhu mezi svou praxí a teorií.

Jaký je Váš názor na důležitost porozumění PAS pro práci canisterapeuta?

Porozumění PAS je pro práci canisterapeuta naprosto nezbytné. Bez toho, aby canisterapeut pochopil specifické potřeby a omezení dětí s PAS, bude mít problémy při vývoji individuálního plánu terapie, který by pomohl dítěti dosáhnout svých cílů

Jaké jsou nejčastější problémy, kterými se canisterapeut dopouští při práci u dětí s PAS? Popište detailně takovou situaci (situace).

Nejčastějším problémem, kterým se canisterapeut dopouští při práci s dětmi s PAS, je nedostatečné porozumění specifických potřeb a omezení dětí s PAS. Například, pokud canisterapeut využívá příliš mnoho verbálních pokynů nebo se snaží příliš rychle posunout dítě do nového úkolu, může to vést k frustraci a stresu u dítěte s PAS.

Jaké jsou další oblasti, ve kterých by se měl canisterapeut podle Vás dále vzdělávat a rozvíjet své dovednosti, aby mohl úspěšně pracovat s dětmi trpící PAS? Uveďte i důvod, proč jsou takové dovednosti důležité a jak je v praxi lze využít.

Canisterapeut by měl dále rozvíjet své dovednosti a vzdělávat se v oblastech, jako jsou například terapeutická komunikace a interakce s dětmi s PAS, strategie pro podporu sociálního učení a rozvoj emocionálních dovedností, využití terapeutických her a aktivit pro zlepšení komunikace a interakce, porozumění senzoryckým a motorickým potřebám dětí s PAS, a rozvoj spolupráce s rodiči a dalšími profesionály, kteří se podílejí na léčbě dítěte. Důvodem, proč jsou tyto dovednosti důležité, je to, že děti s PAS mají specifické potřeby a výzvy, které vyžadují speciální přístup a techniky. Když canisterapeut zvládne tyto dovednosti, může pomoci dítěti s PAS dosáhnout většího úspěchu v terapii a tím pádem i v každodenním životě.

Jak by podle Vás měl vypadat ideální vzdělávací program pro canisterapeuta působící u dětí s PAS? Reflektujte do vaší vize své vlastní zkušenosti, které jste během kariéry nasbíral.

Ideální vzdělávací program pro canisterapeuta působícího u dětí s PAS by měl obsahovat kombinaci teoretických znalostí a praktických dovedností. Teoretická část by měla být zaměřena na porozumění poruchám autistického spektra a na terapeutické přístupy, které jsou účinné pro práci s dětmi s PAS. Praktická část by měla zahrnovat trénink v terapeutických technikách, jako jsou terapeutické hry, využití vizuálních pomůcek a podobně. Důležitou součástí by měla být také praxe s reálnými pacienty, aby si studenti mohli osvojit praktické zkušenosti v reálném terapeutickém prostředí.